

Aleg. 3

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie ordynacji wyborczej dla 30 miast, podlegających ustawie miejskiej z dnia 13. marca 1889 Dz. ust. kraj. Nr. 24.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm uchwalając projekt ustawy dla 30 miast z dnia 13. marca 1889, uznał zarazem potrzebę zmiany ordynacji wyborczej z dnia 12. sierpnia 1866 i polecił Wydziałowi, krajowemu rezolucją ażeby Wydział krajowy wypracował projekt ordynacji wyborczej dla tych 30 miast i przedłożył takowy Sejmowi.

Wykonując polecenie Wysokiego Sejmu wypracował Wydział krajowy, na podstawie wyników wyczerpujących obrad ankiety jak niemniej tabel statystycznych wyjaśniających stosunki wyborcze w owych 30 miastach, projekt ordynacji wyborczej i przedłożył takowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem z dnia 8. marca 1893 L. 17.622.

Powyższe sprawozdanie które proponowane zmiany dotychczasowej ordynacji wyborczej, wyjaśnia i uzasadnia, dołączamy jako alegat.

Ponieważ projekt ordynacji wyborczej nie przyszedł pod obrady Wysokiego Sejmu przeto przedłożył go Wydział krajowy ponownie sprawozdaniem z dnia 7. grudnia 1893 L. 50.508 z niektórymi zmianami poczynionymi wskutek uwag Pana Ministra spraw wewnętrznych, które to zmiany nie dotyczyły jednak zasadniczych postanowień ustawy. I tą razą nie przyszedł projekt pod obrady Wysokiego Sejmu.

Rezolucją z dnia 30. stycznia 1896 zawezwał Wysoki Sejm Wydział krajowy ponownie, ażeby na najbliższej sesji przedłożył projekt ordynacji wyborczej dla 30 miast.

Wywiązując się z danego polecenia i wychodząc z zapatrywania, że tak ważny przedmiot jak zmiana ordynacji wyborczej jak najstaranniejszego i kilkakrotnego rozpatrzenia wymaga, sprosił Wydział krajowy ponownie ankietę i udzielił jej gotowy projekt, dwukrotnie Wysokiemu Sejmowi przedkładany.

W skład ankiety weszli prócz szefa i urzędników Departamentu gminnego pp. posłowie: Dr. Aleksander Dworski, Dr. Filip Fruchtmann, Dr. Władysław Jahl i Dr. Tadeusz Pilat.

Na podstawie wyniku obrad ankiety przedkłada Wydział krajowy projekt ordynacji wyborczej z następującymi zmianami w dotychczasowym projekcie:

Artykuł II. ustawy wstępnej zamiast postanowienia że ordynacja wyborcza wejdzie w wykonanie z upływem 6 miesięcy od jej ogłoszenia i w tym czasie przeprowadzone będą nowe wybory do rad miejskich na podstawie jej postanowień, zamieszczono postanowienia, że ordynacja wyborcza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia, a do sześciu miesięcy od dnia wejścia jej w życie mają być wybory przeprowadzone.

§. 4. ustawy zamiast postanowienia w dotychczasowym projekcie „za żonę żyjącą z mężem głosuje mąż, lub za jego zgodą pełnomocnik, za inne niewiasty głosują ich pełnomocnicy“ zamieszczono:

Za niewiasty głosują ich pełnomocnicy — w §. 10 dotychczasowego projektu, dodano postanowienie że nie mogą być wybrani nie tylko urzędnicy przełożonych władz politycznych ale i Wydziału powiatowego, a to dla uniknięcia kolozji, jakie by wyniknąć mogły.

W spisie wyborców (§. 13. e) zamieszczono obok profesorów, nauczycieli szkół średnich, niemających tytułu profesorów, a pobierających płacę według IX klasy rangi.

W §. 17. zawarte było postanowienie, że w jednym dniu powołanych być może do głosowania tylko około 800 wyborców, a jeżeli koło liczby więcej jak 800 wyborców to musi być dla wyborców tego koła wyznaczona odpowiednia ilość dni.

Otóż powstała kwestya, co jest lepiej, czy wyznaczyć dla wyborców jednego koła kilka dni, tak ażeby na dzień około 800 głosujących przypadło, lub też wyznaczyć tylko jeden dzień i kilka komisji wyborczych, któreby równocześnie w wyznaczonych miejscach funkcyonowały.

Wydział krajowy przychylił się do drugiej alternatywy — ponieważ w ten sposób skróca się okres agitacji wyborczych.

W końcu w §. 34. projektu zawarte było postanowienie że nie może być obranym członkiem Magistratu kto jest członkiem Wydziału powiatowego lub tegoż zastępcą.

Powody zamieszczenia tego postanowienia wyłuszczone są w pierwszym sprawozdaniu Wydziału krajowego dołączonem jako alegat.

Otóż sproszone ankieta była zdania, że należałoby opuścić w projekcie powyżej przytoczone postanowienie, a natomiast doradzała Wydziałowi krajowemu wniesienie noweli do §. 102 Ustawy z dnia 13. marca 1889.

Wydział krajowy zgodził się na wnioski ankiety, opuścił w projekcie powyżej przytoczone postanowienie i przedkłada równocześnie sprawozdanie z wnioskiem na zmianę §. 102. ust. z d. 13. marca 1889, wyjaśniając i uzasadniając proponowaną zmianę.

Wydział krajowy wnosi Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ordynacji wyborczej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 15. września 1896.

Marszałek krajowy:
Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału kraj.

U S T A W A

z dnia , zaprowadzająca ordynacyę wyborczą dla miast: Biała, Bochnia, Brody, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek pod Lwowem, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyja, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wadowice, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Dołączona ordynacya wyborcza obowiązywać będzie miasta, dla których ustawą z dnia 13. marca 1889 (Nr. 24. dziennika ustaw i rozporządzeń krajowych) ustawa gminna zaprowadzoną została.

Art. II.

Ordynacya wyborcza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia a do sześciu miesięcy od dnia wejścia jej w wykonanie, mają być wybory przeprowadzone.

Art. III.

Ordynacya wyborcza gminna z d. 12. sierpnia 1866. Nr. 10. dz. ust. kraj. traci w miastach na wstępie przytoczonych moc obowiązującą z dniem wejścia w wykonanie niniejszej ustawy.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

II.

Ordynacya wyborcza dla miast

podlegających ustawie miejskiej z dnia 13. marca 1889. Nr. 24. D. u. k.

Dział I.

O wyborach rady *miejskiej*.

R O Z D Z I A Ł I.

0 prawie wybierania i obieralności.

§. 1.

Prawo wybierania mają:

1. Członkowie gminy, opłacający w niej przynajmniej od roku podatek bezpośredni ze swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, jeżeli są obywatelami Państwa Austryackiego.

2. Z pomiędzy przynależnych do gminy, bez względu na opłatę podatków:

- a) obywateli miejscy;
- b) pasterze dusz i inni duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich i przełożeni klasztorów;
- c) rabini, kaznodzieje starozakonni;
- d) urzędnicy c. k. Dworu, Państwa, kraju, powiatu i gminy, zakładów i funduszków publicznych tak czynni jak i spensjonowani;
- e) oficerowie i strony wojskowe, z tytułem oficerskim, jeżeli są przeniesieni w stan stałego spoczynku, lub wzięli dymisyę z zastrzeżeniem charakteru wojskowego;
- f) strony wojskowe bez tytułu oficerskiego, czy to w służbie zostające, czy pensjonowane, niemniej urzędnicy wojskowi, czy to w służbie zostający, czy pensjonowani, o ile tak pierwsi jak drudzy nie należą do pewnego oddziału wojska;
- g) adwokaci, notaryusze, doktorowie fakultetów, którzy otrzymali stopień akademicki na jednym z uniwersytetów austriackich, magistrowie chirurgii i farmacyi; następnie technicy, którzy na jednej z wyższych szkół technicznych austriackich studia swoje ukończyli i tamże egzamin dyplomowy lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli i kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej ustawą przepisane;
- h) przełożeni, profesorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół publicznych i innych publicznych zakładów naukowych.

3. Obywatele honorowi.

4. Państwo, kraj, powiaty, gminy, korporacje, stowarzyszenia, spółki, zakłady i fundusze, jeśli opłacają w gminie przynajmniej od roku jeden z podatków w punkcie 1. wymienionych.

Gmina, jako taka, nie ma głosu przy wyborze własnej reprezentacji.

Wyjątki co do wojskowych.

§. 2.

Wyłączeni od prawa wybierania są zostający w służbie czynnej;

- a) oficerowie i strony wojskowe z tytułem oficerskim;
- b) wojskowi niższych stopni oraz szeregowcy.

Wykluczenie wskutek czynów karygodnych.

§. 3.

Ustawy karne stanowią, czy i jak długo orzeczenie karne po- ciąga za sobą utratę prawa wybierania i wybieralności.

Oprócz tego wykluczeni zostają od prawa wybierania ci, którzy z powodu zbrodni zostają prawomocnie pod śledztwem, a to na tak długo, dopóki śledztwo trwa.

Wykonanie prawa wybierania.

§. 4.

Uprawnieni do wybierania głosują osobiście.

Wyjątki od tego pravidła są następujące:

1. Za osoby nie mające własnowolności głosują ich prawni zastępcy.
2. Za żonę, za inne niewiasty głosują ich pełnomocnicy.
3. Osoby nieobecne w gminie z powodu poruczonych im gminnych lub innych publicznych spraw, *tudzież* posiadacze realności lub przedsiębiorstwa zarobkowego, jeśli są w innej gminie osiedleni, mogą głosować przez pełnomocników. *Każdy uprawniony głosuje w imieniu własnem tylko raz jeden choćby mu prawo głosowania z kilku tytułów przysługiwało.*

§. 5.

Państwo, kraj, powiaty, gminy zakłady i fundusze publiczne głosują przez osoby, które dotycząca władza administracyjna do tego upoważni.

§. 6.

Za korporacje, stowarzyszenia i spółki głosują ich prawni, lub statutami oznaczeni zastępcy, albo mianowani przez nie pełnomocnicy.

§. 7.

Współposiadacze opodatkowanej realności mają wszyscy razem tylko jeden głos, i umocowują do głosowania jednego z pośród siebie, lub inną osobę.

Jeżeli współposiadaczami są małżonkowie z sobą żyjący, prawo wybierania wykonuje mąż.

Warunki zastępstwa.

§. 8.

Zastępcą ani pełnomocnikiem być nie może, kto nie jest obywatelem Państwa Austriackiego, lub nie używa własnowolności, albo też jest wyjętym lub wykluczonym od prawa wybierania (§§ 2. 3).

Pełnomocnik może jednego tylko zastępować uprawnionego i winien wykazać się pełnomocnictwem.

Prawny zastępca może jednak zastępywać i kilka osób jego zastępstwu podlegających.

Obieralność.

§. 9.

Każdy członek gminy, z wyjątkiem niewiast, może być obrany *radnym* lub zastępcą *radnego*; jeśli ma prawo wybierania, 24 rok życia ukończył i używa własnowolności *i ma zamieszkanie w gminie*.

W y j ą t k i.

§. 10.

Nie mogą być obranymi:

1. Urzędnicy przełożonych władz politycznych Wydziału powiatowego, i urzędujących w gminie rządowych władz policyjnych.

2. Urzędnicy i słudzy gminy i zakładów gminnych, dopóki w służbie zostają, a po wystąpieniu ze służby, dopóki nie zostaną załatwione rachunki, przez nich wskutek stosunku służbowego zdawane.

3. Ubodzy pobierający wsparcie z funduszów publicznych, czeladź służebna, osoby, które jako żyjące z dziennego zarobku, lub jako pomocnicy przy rzemiosłach nie mają samoistnego utrzymania.

4. *Osoby zostające z gminą w stosunkach prawnych obowiązujących do składania rachunków, jak przedsiębiorcy, dostawcy lub dzierżawcy, a to tak długo, dopóki ten stosunek trwa i rachunki z tego wynikiem ostatecznie załatwione nie będą.*

§. 11.

Oprócz osób oznaczonych w §. 3., wykluczone są także od obieralności osoby: do których majątku ogłoszono konkurs, dopóki trwa postępowanie *karne lub krydalne*; a nadto osoby złożone z urzędu lub oddalone ze służby publicznej za przekroczenie dyscyplinarne popełnione z chciwości.

R O Z D Z I A Ł II.

O przygotowaniu do wyborów.

Spis wyborców.

§. 12.

Magistrat utrzymywać będzie stale spis członków gminy uprawnionych do głosowania.

Spis ten ma być przez Magistrat rok rocznie uzupełniany.

Ułożenie spisu wyborców.

§. 13.

Do wyborów uprawnieni zamieszczeni być mają w spisie wyborców w następnym porządku :

1. *Przedewszystkiem obywatele honorowi, a następnie z pomiędzy przynależnych w §. 1. pod 2. wymienionych.*

a) *duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich, przełożeni klasztorów, rabini starozakonni.*

b) *do IX. lub wyższej klasy dyet należący urzędnicy c. k. Dworu państwa, tudzież urzędnicy kraju, powiatu i gminy, zakładów i funduszów publicznych, jeżeli ich stała płaca wynosi co najmniej tyle, ile stała płaca urzędników rządowych IX. rangi.*

c) *przełożeni zakładów naukowych, profesorowie, i nauczyciele szkół średnich niemający tytułu profesorów a pobierających płace według IX. klasy rangi.*

d) *adwokaci, notaryusze i osoby posiadające stopień akademicki i technicy z egzaminem dyplomowym*

e) *oficerowie i wojskowi z tytułem oficerskim. (§. 1. ust. 2. lit e.)*

2. *następnie zamieszczoną ma być w spisie reszta z przynależnych do gminy w §. 1. pod 2. wymienionych, z wyjątkiem obywateli miejskich.*

3. *a w końcu wszyscy inni w §. 1. pod 1. 2. 3 4. wymienieni, a to w takim porządku w jakim następują po sobie opłacane przez nich kwoty podatkowe, podług ich wysokości poczynając od najwyższej.*

Obok imienia i nazwiska każdego uprawnionego, ma być *dokładnie wyszczególniony tytuł, lub tytuły na którym lub na których jego prawo głosowania jest oparte, oraz przy każdym uprawnionym wyrażona przypisana jemu w gminie roczna należytość podatków a to bez względu na tytuł jego uprawnienia.*

Jeśli kilku uprawnionych równe kwoty podatkowe opłaca, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego. Na końcu spisu mają być zebrane w jedną sumę kwoty podatkowe, przez wszystkich uprawnionych opłacane.

Koła wyborcze.

§. 14.

Na podstawie spisu wyborców utworzone zostaną trzy koła wyborcze.

W tym celu suma kwot podatkowych, wykazana w spisie, będzie na trzy równe części podzielona.

Do pierwszego koła wyborczego zaliczeni być mają wszyscy w §. 13. pod 1. wymienieni, a nadto z wyborców w §. 13. pod 3. wymienionych, tak jak w spisie według opłacanych podatków, poczynawszy od najwyższego następują, tylu, ilu potrzeba do uzupełnienia sumy podatkowej, opłacanej przez wyborców w §. 13. pod 1. wymienionych, aż do $\frac{1}{3}$ ogólnej sumy podatków, wykazanej w spisie wyborców.

Do drugiego koła wyborczego zaliczeni być mają wszyscy, w §. 13. pod 2 wymienieni, a nadto z wyborców wyliczonych w §. 13. pod 3 w porządku spisu tylu, ilu potrzeba do uzupełnienia sumy podatkowej, opłacanej przez wyborców w §. 13. pod 2 wymienionych, aż do $\frac{1}{3}$ ogólnej sumy podatków, wykazanej w spisie wyborców.

Reszta uprawnionych do wyboru wykazanych w spisie należy do trzeciego koła wyborczego.

Jeśli przy tworzeniu kół wyborczych suma kwot podatkowych nie da się należycie podzielić, tak iż kwota przez jednego z uprawnionych opłacana nie może być całkowicie do jednej z części wliczoną, należy takiego uprawnionego zaliczyć do tego koła wyborczego, na które przypada większa część opłacanej przez niego kwoty.

Jeżeli po dokonanych rozdziale na koła okaże się, że I. koło wyborcze nie ma 36 wyborców, natenczas z wyborców wymienionych w §. 13. pod 3. ma być do jednego koła przyłączonych w porządku spisu począwszy od najwyższej opodatkowanego tytu, ilu do uzupełnienia liczby 36 potrzeba.

W ten sposób powstały ubytek II. koła uzupełniony być ma przez przyłączenie do tego koła takiej samej ilości wyborców III. koła jaka II. kołu ubyta począwszy od najwyższej opodatkowanych.

Ilość radnych i zastępców, przez każde koło wybrać się mających.

§. 15.

Każde koło wyborcze, bez względu na liczbę wyborców w nim głosujących, wybiera 12 radnych i 6 zastępców.

Lista wyborcza. Reklamacje.

§. 16.

Magistrat obowiązany jest najpóźniej na 3 miesiące przed upływem peryodu wyborczego poczynić przygotowania celem rozpisania wyborów. W tym celu ułoży Magistrat dla każdego koła wyborczego osobny wykaz wyborców do tego koła należących. t. j. listę wyborczą.

Te listy wraz z spisem wyborców (§. 12) mają być najpóźniej na sześć tygodni przed terminem wyborów złożone w Magistracie; każdemu członkowi gminy służy prawo przeglądania takowych; wyłożenie list do przeglądania ma być jednocześnie w gminie obwieszczono, z oznaczeniem ośmiodniowego nieprzekraczalnego terminu do wnoszenia reklamacji. Komisya złożona z burmistrza jako przewodniczącego, i czterech członków przez radę z własnego grona obranych, winna w przeciągu trzech dni rozstrzygać reklamacje, przed upływem przepisane terminu wniesione i czynić niezwłocznie w listach wyborczych poprawki przez nią za stosowne uznane.

Burmistrz zawiadamia reklamujących o uchwałach komisji, a nadto ogłasza przez obwieszczenie wszystkie poprawki poczynione w listach wyborców, z tym dodatkiem, że od uchwał komisji przysługuje reklamującym prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej w terminie trzydniowym od dnia doręczenia uchwały, innym zaś wyborcom, na których prawa uchwały komisji wpływ mają, w trzydniowym terminie od dnia obwieszczenia.

Jeżeli komisya odmówiła żądane sprostowanie listy wyborczej, przysługuje prawo odwołania się tylko temu, który reklamacje wniósł,

Jeżeli komisya przychyliła się do wniesionej reklamacji i na żądane sprostowanie przyzwoliła, przysługuje prawo odwołania się tylko tym uprawnionym do wyborów, na których prawa wyborcze orzeczenia komisji wskutek tego wpływają, że dokonano poprawek w kole wyborczem, do którego należą.

Odwwołanie przeciw uchwałom komisji reklamacyjnej wnoszone być mają w terminie powyżej oznaczonym do politycznej władzy powiatowej za pośrednictwem komisji która ma przedłożyć je niezwłocznie pomienionej władzy. Co do wyborów właśnie w toku będących, rozstrzygnięcie politycznej władzy powiatowej jest stanowcze.

W ostatnim tygodniu przed wyborami żadnej poprawki w listach wyborczych przedsiębrać nie wolno.

Jeżeli komisya reklamacyjna w przeciągu trzech dni reklamacji nie załatwiła, obowiązany jest Magistrat przedłożyć reklamacje politycznej władzy powiatowej do bezpośredniego załatwienia.

Obwieszczenie terminu wyborów. Karty legitymacyjne.

§. 17.

Najpóźniej na ośm dni przed wyborami, burmistrz obwieści termin ich rozpoczęcia, z oznaczeniem miejsc, dni i godzin, w których

każde koło wyborcze zebrać się winno, niemniej z oznaczeniem liczby radnych i zastępców, przez każde koło wybrać się mających. Równocześnie zawiadomi o tem polityczną władzę powiatową.

Każde koło wyborcze wybiera w osobnym dniu, a to najpierw trzecie, następnie drugie a w końcu pierwsze.

Pomiędzy głosowaniem w każdym kole wyborczem winien być taki odstęp czasu pozostawiony, ażeby wśród niego mogło nastąpić obliczenie głosów, co do koła, które już głosowało i rezultat głosowania następnym kołom do wiadomości podany.

Jeżeli w którymkolwiek kole jest więcej wyborców jak 800 winno głosowanie odbywać się w kilku wyznaczonych miejscach w wobec kilku komisji, tak ażeby na jedno miejsce i komisję nie więcej jak około 800 wyborców przypadało.

Po ogłoszeniu wyborów rozslane zostaną za potwierdzeniem odbioru wyborcom karty legitymacyjne które przy głosowaniu komisji wyborczej okazane być winny, a karta legitymacyjna zawierać musi oznaczenie osoby, miejsce wyboru, dnia i godziny.

Czuwanie władzy politycznej.

§. 18.

Polityczna władza powiatowa winna czuwać nad tem, ażeby przygotowania do wyborów poczynione były wcześniej tak, aby z upływem peryodu wyborczego nowa reprezentacja *miejska* mogła działalność swoją rozpocząć.

ROZDZIAŁ III.

O przedsięwzięciu wyborów.

Komisya wyborcza.

§. 19.

Wyborami kieruje komisya wyborcza, złożona z burmistrza lub jego zastępcy lub jednego z asesorów jako przewodniczącego, i z czterech do tego przez przewodniczącego powołanych wyborców z odnośnego koła, posiadających warunki obieralności.

Polityczna władza powiatowa może do aktu wyboru zesłać delegowanego dla czuwania nad zachowaniem ustawy i utrzymania spokoju i porządku.

Jawność. Zagajenie wyborów.

§. 20.

Wybory odbywają się publicznie.

Przed rozpoczęciem głosowania przewodniczący komisji wyborczej wyłuszczy zgromadzonym wyborcom postanowienia o warunkach obieralności, objęte w §§. 9, 10 i 11, niniejszej ordynacyi, objaśni przepisy względem głosowania i obliczania głosów i wezwie wyborców aby według własnego przekonania, niezawisłe od wszelkich pobocznych względów i tak głosowali jak tego według ich sumiennego zdania dobro gminy wymaga.

Głosowanie.

§. 21.

W każdym kole wyborczem głosują najpierw ci członkowie komisji wyborczej, którzy są uprawnieni do głosowania w tem kole. Potem jeden z członków powołuje do głosowania wyborców według porządku, w jakim są zapisani na liście wyborczej.

Wyborca nieobecny podczas wywołania swego nazwiska, może dopiero po odczytaniu całej listy wyborczej głosować i ma w tym celu zgłosić się do komisji wyborczej.

Każdy wyborca może wybierać z całego grona obieralnych członków gminy bez względu na to, do którego koła należą.

Głosowanie ustne lub pisemne.

§. 22.

Każdemu wyborcy wolno głosować ustnie lub pisemnie.

Wyborca ustnie głosujący ma wymienić *imiona i nazwiska* osób, których na radnych, i osób których na zastępców wybiera w liczbie jednak nie przenoszącej liczby radnych i zastępców, których ma wybrać dotyczące koło.

Wyborca głosujący pisemnie, poda na kartce spisane osobno *imiona i nazwiska* osób, mających według jego życzenia zostać radnymi, a osobno *imiona i nazwiska* osób mających zostać zastępcami w liczbie odpowiedniej.

Gdyby więcej osób w gminie jednego i tego samego imienia i nazwiska używało, winien wyborca dokładnie oznaczyć, którą z nich jako kandydata stawia.

W razie gdyby głosujący większą liczbę nazwisk podał nad potrzebę, natenczas tylko pierwsze z kolei aż do potrzebnej liczby uwzględniane będą.

Zapisywanie głosów.

§. 23.

Przy ustnem głosowaniu, trzymający pióro *członek komisji* wpisze do listy głosujących natychmiast w obecności wyborcy, obok jego nazwiska, nazwiska przez niego wymienione. Równocześnie będą wymienione przez głosujących nazwiska wpisane do innej listy w ten sposób, iż nazwisko pierwszy raz wymienione będzie do niej wpisane, a za każdym następnem tego nazwiska wymienieniem, będzie dodana do niego porządkowa liczba 2, 3 i t. d.

Przy głosowaniu kartkami, trzymający pióro oznaczy w liście głosujących obok nazwiska wyborcy, iż tenże kartkę oddał.

Kartki mają być aż do obliczenia głosów zachowane w naczyniu, do którego je wyborcy składają.

Zamknięcie głosowania. Obliczenie głosów.

§. 24.

Po odebraniu głosów od wszystkich obecnych wyborców, którzy do głosującego właśnie koła wyborczego należą, prezydujący w komisji wyborczej ogłosi, iż głosowanie jest ukończone, poczem komisya porówna co do ustnego głosowania, obie prowadzone listy co do głosowania kartkami liczbę oddanych kartek z listą głosujących.

Komisya rozstrzygnie natychmiast wątpliwości powstałe z dostrzeżonych może pomyłek i przystąpi do obliczenia głosów.

W celu obliczenia głosów pisemnie podanych, jeden z członków komisji odczytywać będzie nazwiska na kartkach pisane, drugi zaś każde pierwsze raz wymienione nazwisko zapisze, a za każdym powtórnem tego samego nazwiska wymienieniem, doda liczbę 2, 3, i t. d.

Wynikłość obliczenia ma być zapisana na liście głosujących, którą prezydujący i członkowie komisji listę podpiszą i następnym kołom wyborczym które jeszcze nie głosowały do wiadomości udzielane będą.

Nadto obowiązana jest komisya wyborcza prowadzić protokół ze swych czynności. Protokół ten ma być po ukończeniu podpisany przez przewodniczącego i wszystkich członków komisji.

§. 25.

W każdym kole wyborczem ci, którzy otrzymali największą ilość głosów na radnych, mają być uznani radnymi, ci zaś którzy otrzymali największą ilość głosów na zastępców, mają być uznani zastępcami.

Jeśli przy równej ilości otrzymanych głosów powstaje wątpliwość, kto ma być uznany radnym lub jego zastępcą, rozstrzyga los.

Również oznaczy komisya przez losowanie, w jakim porządku mają być powołani na opróżnione posady radnych i zastępców ci, którzy przy wyborach równą ilość głosów otrzymali.

Wstąpienie na opróżnioną posadę.

§. 26.

Jeżeli wybrany radny lub zastępca nie posiada warunków obieralności, albo nie przyjmie wyboru, wstępuje natomiast ten, który w dotyczącym kole wyborczym po wybranych radnych, lub względnie po wybranych zastępcach największą ilość głosów otrzymał.

Takie zastąpienie nie uwalnia jednak nie przyjmującego wyboru od kary pieniężnej, jeżeli się do niego postanowienie §. 21. ustawy z dnia 13. marca 1889 (Nr. 24. Dz. ust. kraj.) stosuje.

§. 27.

Wybory uzupełniające dla spraw wyznaniowych chrześcijańskich.

Jeżeli w myśl §. 95. ust. z dnia 13. marca 1889 okaże się potrzeba uzupełnienia Rady miejskiej członkami chrześcijańskimi dla załatwienia spraw dla ludności chrześcijańskiej, wybory te odbywać się będą na zasadach niniejszą ordynacją wyborczą postanowionych atoli z następującymi zmianami: 1. że sporządzoną zostanie tylko jedna lista wyborcza i na tej liście zamieszczeni zostaną wszyscy wyborcy chrześcijańscy z całej gminy z pominięciem wyborców nie chrześcijan; 2. że wyborcy ci głosować będą razem w jednym wspólnym kole.

Głosy stracone. Obranie zastępcy radnym.

§. 28.

Nazwiska wybranych w kole, które już głosowało, mają być w kole głosować się mającym przed rozpoczęciem głosowania do wiadomości podane.

Głosy podające na wybranego już w innym kole radnego, również głosy przy głosowaniu na zastępców, padające na obranego już w innym kole zastępcę, nie będą liczone.

Jeżeli wybrany już zastępca zostanie przez następnie głosujące koło obrany radnym, natenczas wstąpi na jego miejsce jako zastępca ten, kto w dotyczącym kole otrzymał największą po nim ilość głosów danych na zastępców. (§. 25.)

Zamknięcie czynności wyborczej. Unieważnienie wyborów.

§. 29.

Skoro wybory we wszystkich kołach wyborczych dokonane zostały, komisya odda do przechowania *Magistratowi* listy głosujących wraz z kartkami, jeśli takowe dawano, i *protokół*.

Burmistrz ogłosi w gminie *bezzwłocznie* nazwiska wybranych, i przedłoży spis tych nazwisk politycznej władzy powiatowej.

Polityczna władza powiatowa winna wybory, które padły na osoby, nie posiadające warunków obieralności (§§. 9. 10. i 11.), w przeciągu 14. dni unieważnić, z urzędu jako niezgodne z ustawą zostawiając wolność rekursu do Namiestnictwa *stronie*, której wybór *unieważniony* został. *Przeciw orzeczeniu c. k. Namiestnictwa niema dalszego odwołania.*

Zarzuty przeciw postępowaniu przy wyborach.

§. 30.

Zarzuty przeciw postępowaniu przy wyborach *tudzież zarzuty przeciw obieralności co do których polityczna władza powiatowa w myśl §. 29. orzeczenia nie wydała*, mają być w przeciągu dni ośmiu po ukończeniu wyborów wniesione do *Magistratu*, który w przeciągu dni trzech winien je przedłożyć Namiestnictwu do ostatecznego rozstrzygnięcia.

Jeżeli w przeciągu dni ośmiu nie wniesiono żadnych zarzutów, lub jeśli wniesione, zostały odrzucone jako nieuzasadnione, nowo wybrana rada *gminna* przystąpi do wyboru *Magistratu*.

Dział II.

O wyborze *Magistratu*.

Wezwanie do wyboru.

§. 31.

Na wezwanie burmistrza, zastępcy burmistrza względnie komisarza ustanowionego po rozwiązaniu Rady zbiórą się członkowie nowo wybranej względnie uzupełnionej w oznaczonym dniu i w oznaczonej godzinie, w celu wybrania *Magistratu*.

Wezwanie to nastąpić winno do 8 dni po prawomocności wyborów Rady i winno być wszystkim członkom Rady doręczone.

Jeżeliby burmistrz względnie zastępca członków Rady w oznaczonym terminie nie zwołał, zwołuje ich polityczna władza powiatowa.

Członkowie rady, którzy się albo wcale nie stawiają, albo przed ukończeniem wyboru oddalają, nie usprawiedliwiwszy dostatecznie swej nieobecności, podlegają karze pieniężnej, którą rada może aż do wysokości 20 zł. wymierzyć.

Przeciw orzeczeniu tej kary służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Zasądzone kary wpływają na rzecz ubogich miejscowych, lub funduszu zapomogi w gminie.

Zawiadomienie politycznej władzy powiatowej.

§. 32.

Naczelnik politycznej władzy powiatowej ma prawo, dla czuwania nad prawością postępowania, albo sam być przy wyborach obecnym, albo zesłać swego delegowanego

Zwołujący posiedzenie winien przeto wcześniej zawiadomić naczelnika tej władzy o dniu i godzinie wyboru.

Przewodniczenie podczas wyboru.

§. 33.

Zwołujący nowo wybraną względnie uzupełniającą Radę (§. 31) przewodniczy jej podczas wyboru, przy pomocy dwóch członków, których sobie przybierze.

Obieralność i wyjątki.

§. 34.

Tylko członek Rady miejskiej może być obrany członkiem *Magistratu*.

Nie może być jednak obranym :

1. kto zostaje w czynnej służbie jako urzędnik i sługa c. k. Dworu Państwa, kraju, zakładów lub funduszków publicznych;
2. kto z obranym już członkiem *Magistratu* jest w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionym lub spowinowaconym;
3. duchowny jakiegokolwiek wyznania i nauczyciel szkoły miejscowej.

Warunki ważności wyboru. Sposób głosowania.

§. 35.

Do ważności wyboru potrzebna jest obecność przynajmniej trzech czwartych części całej ilości członków rady i bezwzględna większość głosów obecnych.

Jeżeliby na dwukrotne zawezwanie przewodniczącego nie zebrał się komplet $\frac{3}{4}$ Rady nastąpi wybór przy zwykłym komplecie (§. 39. al. 1. ust. z dnia 13. marca 1889. Nr. 24. Dz. u. kraj.) bezwzględną większością głosów obecnych.

Rada postanowi, czy głosowanie ma się odbywać ustnie, czy kartkami.

W każdym razie wolno członkowi Rady, nieświadomemu pisma głosować ustnie.

Przy zapisywaniu i obliczaniu głosów należy zastosować przepisy objęte §§. 23. 24.

Wybór burmistrza.

§. 36.

Najpierw ma być przedsięwzięty wybór *burmistrza*. Jeśli przy pierwszym głosowaniu nikt bezwzględnej większości głosów nie otrzyma, nastąpi powtórne głosowanie, a jeśli przy powtórnym głosowaniu bezwzględna większość nie zostanie osiągnięta, nastąpi wybór między dwoma.

Przy wyborze między dwoma wolno tylko na tych dwóch członków Rady głosować, którzy przy powtórnym głosowaniu otrzymali największą ilość głosów. Przy równości otrzymanych głosów rozstrzyga los, który z nich ma być do wyboru między dwoma przedstawionym. Głos przy trzecim głosowaniu, dany za członkiem do wyboru nie przedstawionym jest nieważnym.

W razie równości głosów przy wyborze między dwoma rozstrzyga los.

Wybór członków *Magistratu*.

§. 37.

Skoro *burmistrz* wybranym został, Rada przystąpi do wyboru reszty członków *magistratu*. Głosowanie na każdego członka *Magistratu* odbywa się osobno w sposób przepisany. §. 36.

Wybór nieważny.

§. 38.

Jeśli członkiem *Magistratu* obrany został taki członek Rady, który według §. 34. obranym być nie może, wybór jego jest nieważny, i nowy wybór ma być natychmiast przedsięwzięty.

Wybór przewodniczącego do spraw specjalnych ludności chrześcijańskiej.

§. 39.

Jeżeli burmistrzem wybrany został nie chrześcijanin, natenczas chrześcijańska część Rady miejskiej uzupełniona w danym razie członkami chrześcijańskimi dodatkowo wybranymi (§. 95. Ust. z dnia 13. marca 1889 Nr. 24. z r. 1889) zwołana przez najstarszego wiekiem członka swego przystąpi do wyboru ze swego grona przewodniczącego dla spraw specjalnych ludności chrześcijańskiej.

Wpisanie do księgi uchwał. Zawiadomienie władz.

§. 40.

Rezultat wyboru *Magistratu* ma być zapisany w księdze uchwał, i tamże podpisami przewodniczącego podczas wyboru, równie jak wszystkich głosujących radnych stwierdzony, a następnie tak politycznej władzy powiatowej, jakoteż Wydziałowi powiatowemu do wiadomości podany. *Oprócz tego złoży burmistrz sprawozdanie Wydziałowi krajowemu o przeprowadzonych wyborach tak Rady jak i Magistratu.*

Wybory uzupełniające.

§. 41.

Przepisy objęte §§. 31—38 mają być zastosowane do wyborów, przedsięwziętych w ciągu peryodu wyborczego w skutek opróżnienia posady *burmistrza* lub innego członka *Magistratu*, *jakoteż przy wyborach uzupełniających (§. 12. Ust. z dnia 13. marca 1889).*

W razie opróżnienia posady *burmistrza* lub innego członka *Magistratu* dokona nowego wyboru Rada miejska w terminie 14-dniowym, ustanowionym w §. 17. ustawy miejskiej z 13. marca 1889 (Dz. ust. kraj. 24.)

L. 17.622/93.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie ordynacji wyborczej dla 30 miast podlegających ustawie miejskiej z dnia 13. marca 1889. (Dz. u. kr. Nr. 24.)

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm uchwalając projekt ustawy dla 30 miast z dnia 13. marca 1889 uznał zarazem potrzebę zmiany ordynacji wyborczej z dnia 12. sierpnia 1866 (Dz. u. kraj. Nr. 19) i polecił Wydziałowi krajowemu rezolucją, ażeby wypracował projekt ordynacji wyborczej dla tych 30 miast i przedłożył takowy Wysokiemu Sejmowi.

Wykonując powyższe polecenie zwołał Wydział krajowy przede wszystkim ankietę w której skład weszły osobistości w załączonych protokołach posiedzeń ankiety wymienione. Ankieta przystępując do zbadania tego ważnego, jej poruczonego zadania i rozpatrzywszy materiały nagromadzone w aktach Wydziału krajowego i opracowaniach Bióra statystycznego uznała jednogłośnie potrzebę wyczekiwania wyniku pierwszych wyborów, zarządzonych w owych 30 miastach na podstawie postanowień ustawy z dnia 13. marca 1889, ażeby z aktów wyborczych uzyskać materiały do zestawienia tabel dających pogląd na obecne stosunki wyborcze w wymienionych gminach.

Zestawienia statystyczne dokonane według wskazówek ankiety wymagały dłuższego czasu a nadto doznawały zwłoki w skutek licznych protestów i zażaleń do c. k. Trybunału administracyjnego przeciw dokonany wyborom, w skutek czego akty wyborcze nie mogły być udzielone Wydziałowi krajowemu.

Ostatecznie gdy dołączone do tomu XIII. „Wiadomości statystycznych“ tabele statystyczne, dające należyty pogląd na stosunki wyborcze w owych 30 miastach, wykończone zostały, podjęła ankieta swą pracę i ukończyła takową na posiedzeniu z dnia 31. marca b. r.

Wydział krajowy przyjął z małemi wyjątkami wszystkie wnioski ankiety i na podstawie tych wniosków opracowany został dołączony projekt ordynacji wyborczej.

Z ważniejszych zmian obecnie obowiązującej ordynacji wyborczej podnosimy następujące:

I. Rozszerzono prawo wybieralności z tytułu osobistej kwalifikacji na urzędników powiatu gminy tudzież techników i kandydatów notaryalnych tych dwóch ostatnich kategorii w myśl ustawy krajowej z dnia 30. stycznia 1891 ponieważ zasilenie zastępu wyborców z osobistej kwalifikacji jako przeciwwagi mniej inteligentnych żywołów jest bardzo wskazane (§. 1.)

II. Orzeczono wyraźnie, że gmina jako taka, nie ma głosu przy wyborze własnej reprezentacji choćby znaczne podatki bezpośrednio uiszczala, albowiem taki głos oddawany bywa na rzecz partii rządzącej, co nie zawsze zgodne z interesem gminy (§. 1.)

III. Wykluczono od obieralności analogicznie do postanowień §. 20 ustawy z dnia 13. marca 1889 osoby zostające w stosunkach prawnych z gminą jako przedsiębiorcy, dostawcy lub dzierżawcy a to na tak długo dopóki ten stosunek trwa i rachunki z tego wynikłe ostatecznie załatwione nie będą (§. 10.)

IV. Postanowiono, że Magistrat obowiązany jest utrzymywać stale spis wyborców i uzupełniać takowy rokrocznie wyznaczając rokrocznie termin do wnoszenia reklamacji. Postanowienie to uzasadnia się poczynionem doświadczeniem, że spis wyborców sporządzony w ostatniej chwili tuż przed wyborami jest często pobieżnie, a czasem nawet stronniczo sporządzony.

Nadto nawał reklamacji wniesionych w ostatniej chwili utrudnia akcję wyborczą i przeciąża urzędowe organa do załatwienia reklamacji powołane (§. 12.)

V. Najważniejszą w całej ordynacji wyborczej jest kwestya kół.

Już sam przegląd dołączonych tabel statystycznych udowadnia, że według dotychczas obowiązującej ordynacji wyborczej zajmuje II. koło wyborcze niemal uprzywilejowane stanowisko.

Jest liczebnie przeważnie najsłabsze. Obok niego stoi I. koło, które w naszych miastach prowincjonalnych reprezentuje niemal całą inteligencję i III koło wyborcze, liczące nawet po kilku tysięcy wyborców. W ogólności pomiędzy drugim i trzecim kołem niema żadnej proporcji.

Ankieta a następnie Wydział krajowy starali się tę ujemną stronę w dotychczasowej ordynacji wyborczej usunąć i urządzić koła odpowiednio do wymogów słuszności i postępu a nadto tak, ażeby z wyborów mogła wyjść jaknajlepsza reprezentacja. W tym celu posawiony był cały szereg wniosków, jak to protokoły uwidoczniają, żadne jednak z tych wniosków nie przebył statystycznej próby, gdyż wszelkie obliczenia dokonane na podstawie aktów wyborczych wydały mniej zadowolniające wyniki.

Ostatecznie zgodził się Wydział krajowy na następny wniosek ankiety: Pozostawić dotychczasowy podział na trzy koła, reprezentujące równo siłę podatkową. Wzmocnić II koło przez przesunięcie z trzeciego koła do II koła, owej części wyborców z osobistej kwalifikacji która w myśl obowiązującej ordynacji wyborczej bez należytego uzasadnienia dotychczas w III kole głosowała, tudzież przez przedzielenie do II koła urzędników kraju, powiatu, gminy zakładu i funduszków publicznych, których stała płaca wynosi co najmniej tyle ile stała płaca urzędników rządowych IX rangi jak niemniej techników z egzaminami państwowymi i kandydatów notaryalnych.

Wydział krajowy sądzi, że urządzenie to poprawi znacznie dotychczasowe stosunki wyborcze.

Nadto przyjęto do ustawy postanowienie, że jeżeliby I koło nie liczyło 36 wyborców t. j. dwa razy tyle ile radnych i zastępców wybiera, natenczas ma być uzupełnione do liczby 36 wyborami II koła w porządku listy.

Postanowienie to przyjęte zostało na wypadek gdyby w miastach nie będących siedzibą c. k. Sądów obwodowych i innych wyższych dekasteryi a zatem mających małą liczbę wyborców o osobistej kwalifikacji, stanęła jedna lub druga fabryka opłacająca większy podatek. Wskutek tego mogłaby zmiejszyć się liczba wyborców tego koła po nad wszelką miarę (§. 13. 14.)

VI. Do §. 16. projektu przyjęto analogicznie do §. 24. ordynacji dla niższej Austrii postanowienia, że przeciw uchwale komisji reklamacyjnej przysługuje prawo odwołania się nie tylko reklamującemu ale i innym wyborcom tego koła, na których prawa wyborcze uchwały komisji reklamacyjnej wpływ wywierają. Postanowienie to odpowiada wymogom słuszności i zapobiegnie nieuzasadnionym uwzględnianiom reklamacji przez komisję reklamacyjną jak się to czasem ze względów stronnicych działo z ujmą praw innych wyborców.

Nadto w tym samym §cie zamieszczono postanowienie, że jeżeli komisja reklamacyjna reklamacji w terminie oznaczonym nie załatwi obowiązany jest Magistrat przedłożyć reklamację Władzy politycznej powiatowej do bezpośredniego załatwienia.

Postanowienie to obmyślane jest na wypadek gdyby komisja reklamacyjna rozmyślnie dla przewlekania wyborów, reklamacji załatwić nie chciała, jak to się w praktyce zdarzyło.

VII. W §. 17. zaprowadzono karty legitymacyjne dla wyborców, a to dla ułatwienia sprawdzania tożsamości osób i zapobieżeniu nadużyciom.

Nadto ponieważ w niektórych miastach należy do III koła po kilka tysięcy wyborców, którzy mają prawo głosować tak pisemnie jak ustnie (którą to ostatnią alternatywę, ze względu na dość znaczną ilość analfabetów usunąć nie mogliśmy) przeto Wydział krajowy uznał za stosowne wyznaczyć do wyborów w kołach mających znaczną ilość wyborców kilku dni. Unika się w ten sposób ścisku i nieporządku jaki zazwyczaj w takim nawale powstaje i prawa wyborców będą należycie zabezpieczone.

VIII. Na wypadek gdyby w składzie Rady miejskiej nie było tylu radnych chrześcian ilu potrzeba do ukonstytuowania się Rady chrześciańskiej postanowiono że Rada chrześciańska uzupełnioną być ma przez wybory i wszyscy wyborcy chrześcianie stanowiąc będą jej dno koło wyborcze (§. 27.)

IX. W §. 31. projektu przyjęto postanowienia analogicznie do postanowienia ordynacji wyborczej dla Bukowiny, że władza polityczna ma prawo zwołać nowo obraną Radę na posiedzenie celem wyboru magistratu na wypadek gdyby osobistości ustawą do tego powołane tego uczynić nie chciały.

X. W §. 34. projektu proponuje Wydział krajowy postanowienia, że członek Wydziału powiatowego lub tegoż zastępca nie może być członkiem Magistratu. Wniosek ten jest zdaniem Wydziału krajowego zupełnie uzasadniony. Miasta podlegające ustawie z dnia 13. marca 1889 wybierają znaczną ilość członków Rady powiatowej, a zdarzały się i zdarzają się wypadki że członkowie Magistratów wybrani do Wydziału powiatowego stanowią nawet i większość w Wydziale powiatowym.

W takim wypadku nie ma mowy o wykonaniu kontroli nad gospodarstwem gmin.

Nadto zrobił Wydział krajowy wielokrotnie to spostrzeżenie, że niektóre Wydziały powiatowe zbyt pochopnie udzielały przyzwolenia na zaciągnięcia pożyczek rzekomo bardzo nagłych i przyczyniały się w ten sposób do mniej uzasadnionego zadłużenia miast.

Były to właśnie te Wydziały w których członkowie Magistratu przeważny wpływ mają. Jeżeli przeto w systemie autonomicznym ma istnieć niezbędnie potrzebna kontrola powinny być te dwa urzędy rozdzielone.

XI. W końcu w §. 35. przyjęto postanowienie, że jeżeliby na dwukrotne zawezwanie nie było kompletu $\frac{3}{4}$ członków Rady wymaganego przy wyborze członka Magistratu może być tenże na trzecim posiedzeniu wybrany przy zwykłym komplecie większością obecnych.

Postanowienie to jest konieczne ze względu na fakt, że nawet nieznaczne miejscowości niedopuszczają miesiącami i dłużej do wyboru burmistrza i członków Magistratu dekompletując radę.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić dołączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 8. marca 1893.

Marszałek krajowy
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

U S T A W A

z dnia zaprowadzająca ordynacyę wyborczą dla miast: Biała, Bochnia, Brody, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek pod Lwowem, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyja, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wadowice, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Dołączona ordynacya wyborcza obowiązywać będzie miasta, dla których ustawą dnia 13. marca 1889 (Nr. 24. dziennika ustaw i rozporządzeń krajowych) ustawa gminna zaprowadzoną została.

Art. II.

Ordynacya wyborcza wejdzie w wykonanie po upływie 30 dni od dnia jej ogłoszenia, a w tym samym czasie traci ordynacya wyborcza gminna z dnia 12. sierpnia 1866 Nr. 19. dz. u. kr. w miastach we wstępie przytoczonych, moc obowiązującą.

Art. III.

Nowe wybory do Rady miejskiej i magistratu, o których w art. IV. ustawy z dnia 13. marca 1889 Nr. 24. dz. u. kr. jest mowa o ile takowe z chwilą wejścia niniejszej ordynacyi w życie, nie zostały jeszcze przeprowadzone, winny być przeprowadzone wedle postanowień tej ordynacyi. Przeprowadzone zaś już nowe wybory pozostają w mocy prawnej.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

II.

Ordynacya wyborcza dla miast

które obowiązuje ustawa miejska z dnia 13. marca 1889. Nr. 24. D. u. k.

Dział I.

O wyborach rady *miejskiej*.

R O Z D Z I A Ł I.

O prawie wybierania i obieralności.

§. 1.

Prawo wybierania mają :

1. Członkowie gminy, opłacający w niej przynajmniej od roku podatek bezpośredni e swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, jeżeli są obywatelami z Państwa Austryackiego.

2. Z pomiędzy przynależnych do gminy, bez względu na opłatę podatków :

a) obywatele miejscy :

b) pasterze dusz i inni duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich i przełożeni klasztorów ;

c) rabini, kaznodzieje starozakonni ;

d) urzędnicy c. k. Dworu, Państwa, kraju, powiatu i gminy, zakładów i funduszków publicznych tak czynni jak i spensjonowani ;

e) oficerowie i strony wojskowe, z tytułem oficerskim, jeżeli są przeniesieni w stan stałego spoczynku, lub wzięli dymisyę z zastrzeżeniem charakteru wojskowego ;

f) strony wojskowe bez tytułu oficerskiego, czy to w służbie zostające, czy pensjonowane, niemniej urzędnicy wojskowi, czy to w służbie zostający, czy pensjonowani, o ile tak pierwsi jak drudzy nie należą do pewnego oddziału wojska ;

g) adwokaci, notaryusze, doktorowie fakultetów, którzy otrzymali stopień akademicki na jednym z uniwersytetów austryackich, magistrowie chirurgii i farmacyi ; *następnie technicy, którzy na jednej z wyższych szkół technicznych austryackich studia swoje ukończyli i tamże egzamin dyplomowy lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli i kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej ustawą przepisane ;*

h) przełożeni, profesorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół publicznych i innych publicznych zakładów naukowych.

3. Obywatele honorowi.

4. Państwo, kraj, powiaty, gminy, korporacye, stowarzyszenia, spółki, zakłady, i fundusze jeśli opłacają w gminie przynajmniej od roku jeden z podatków w punkcie 1. wymienionych.

Gmina, jako taka, nie ma głosu przy wyborze własnej reprezentacyi.

Wyjątki co do wojskowych.

§. 2.

Wyłączeni od prawa wybierania są zostający w służbie *czynnej* ;

a) oficerowie i strony wojskowe z tytułem oficerskim ;

b) wojskowi niższych stopni *oraz szeregowcy*.

Wykluczenie wskutek czynów karygodnych.

§. 3.

Ustawy karne stanowią, czy i jak długo orzeczenie karne pociąga za sobą utratę prawa wybierania i wybieralności.

Oprócz tego wykluczeni zostają od prawa wybierania ci, którzy z powodu zbrodni zostają prawomocnie pod śledztwem, a to na tak długo, dopóki śledztwo trwa.

Wykonanie prawa wybierania.

§. 4.

Uprawnieni do wybierania głosują osobiście.

Wyjątki od tego prawidła są następujące :

1. Za osoby nie mające własnowolności głosują ich prawni zastępcy.

2. *Niewiasty głosują przez pełnomocników, żonę żyjącą z mężem zastąpić może mąż.*

3. *Osoby nieobecne w gminie z powodu poruczonych im gminnych lub innych publicznych spraw, tudzież posiadacze realności lub przedsiębiorstwa zarobkowego, jeśli są w innej gminie osiedleni, mogą głosować przez pełnomocników. Każdy uprawniony głosuje w imieniu własnem tylko raz jeden choćby mu prawo głosowania z kilku tytułów przysługiwało.*

§. 5.

Państwo, kraj, powiaty, gminy zakłady i fundusze publiczne głosują przez osoby, które dotycząca władza administracyjna do tego upoważni.

§. 6.

Za korporacje, stowarzyszenia i spółki głosują ich prawni, lub statutami oznaczeni zastępcy, albo mianowani przez nie pełnomocnicy.

§. 7.

Współposiadacze opodatkowanej realności mają wszyscy razem tylko jeden głos, i umocowują do głosowania jednego z pośród siebie, lub inną osobę.

Jeżeli współposiadaczami są małżonkowie z sobą żyjący, prawo wybierania wykonuje mąż.

Warunki zastępstwa.

§. 8.

Zastępcą ani pełnomocnikiem być nie może, kto nie jest obywatelem Państwa Austryackiego, lub nie używa własnowolności, albo też jest wyjętym lub wykluczonym od prawa wybierania (§§ 2. 3).

Pełnomocnik może jednego tylko zastępować uprawnionego i winien wykazać się pełnomocnictwem.

Prawny zastępca może jednak zastępywać i kilka osób jego zastępstwu podlegających.

Obieralność.

§. 9.

Każdy członek gminy, z wyjątkiem niewiast, może być obrany *radnym* lub zastępcą *radnego*; jeśli ma prawo wybierania, *wedle prawomocnej listy wyborczej 24 rok życia ukończył i używa własnowolności i ma zamieszkanie w gminie.*

W y j ą t k i.

§. 10.

Nie mogą być obranymi:

1. Urzędnicy przełożonych władz politycznych i urzędujących w gminie rządowych władz policyjnych

2. Urzędnicy i słudzy gminy i zakładów gminnych, dopóki w służbie zostają, a po wystąpieniu ze służby, dopóki nie zostaną załatwione rachunki, przez nich wskutek stosunku służbowego zdawane.

3. Ubodzy pobierający wsparcie z funduszków publicznych, czeladź służebna, osoby, które jako żyjące z dziennego zarobku, lub jako pomocnicy przy rzemiosłach nie mają samostannego utrzymania.

4. *Osoby zostające w stosunkach prawnych z gminą, jak przedsiębiorcy, dostawcy lub dzierżawcy, a to tak długo, dopóki ten stosunek trwa i rachunki z tego wynikłe ostatecznie załatwione nie będą.*

Wykluczenie wskutek czynów karygodnych.

§. 11.

Oprócz osób oznaczonych w §. 3., wykluczone są także od obieralności osoby: *które popadły w śledztwo sądowe z powodu przekroczenia lub przestępstwa popełnionego z chciwości lub jednego z przekroczeń w §§. 501, 504, 511, 512. 515 i 516 ust. kar. wskazanych lub jeżeli do ich majątku ogłoszono konkurs, dopóki trwa postępowanie karne lub krydalne.*

R O Z D Z I A Ł II.

O przygotowaniu do wyborów.

Spis wyborców.

§. 12.

Magistrat utrzymywać będzie stale spis członków gminy uprawnionych do głosowania.

Spis ten ma być przez Magistrat rok rocznie uzupełniany i tenże wyznacza rok rocznie termin do wnoszenia reklamacyi przeciw tak uzupełnionemu spisowi. Reklamacye przeciw włożonemu spisowi rozstrzygane będą według §. 16.

Ułożenie spisu wyborców.

§ 13.

Do wyborów uprawnieni zamieszczeni być mają w spisie wyborców w następnym porządku:

1. Przedewszystkiem obywatele honorowi, a następnie z pomiędzy przynależnych w §. 1. pod 2. wymienionych.

a) duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich, przełożeni klasztorów, rabini starozakonni.

b) do IX. lub wyższej klasy dyet należący urzędnicy c. k. Dworu państwa, tudzież urzędnicy kraju, powiatu i gminy, zakładów i funduszów publicznych, jeżeli ich stała płaca wynosi co najmniej tyle, ile stała płaca urzędników rządowych IX. rangi.

c) przełożeni zakładów naukowych, profesorowie.

d) adwokaci, notaryusze i osoby posiadające stopień akademicki i technicy z egzaminem dyplomowym

e) oficerowie i wojskowi z tytułem oficerskim.

2. następnie zamieszczoną ma być w spisie reszta z przynależnych do gminy w §. 1. pod 2. wymienionych, z wyjątkiem obywateli miejskich.

3. a w końcu wszyscy inni członkowie gminy i przynależni w §. 1. pod 1. 2.

4. wymienieni, którzy opłacają w gminie podatek bezpośredni, a to w takim porządku w jakim następują po sobie opłacane przez nich kwoty podatkowe, podług ich wysokości poczynając od najwyższej.

Obok imienia i nazwiska każdego uprawnionego, ma być dokładnie wyszczególniony tytuł, lub tytuły na którym lub na których jego prawo głosowania jest oparte, oraz przy każdym uprawnionym wyrażona przypisana jemu w gminie roczna należytość podatków a bez względu na tytuł jego uprawnienia.

Jeśli kilku uprawnionych równe kwoty podatkowe opłaca, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego. Na końcu spisu mają być zebrane w jedną sumę kwoty podatkowe, przez wszystkich uprawnionych opłacane.

Koła wyborcze.

§. 14.

Na podstawie spisu wyborców utworzone zostaną trzy koła wyborcze.

W tym celu suma kwot podatkowych, wykazana w spisie, będzie na trzy równe części podzielona.

Do pierwszego koła wyborczego zaliczeni być mają wszyscy w §. 13. pod 1. wymienieni, a nadto z wyborców w §. 13. pod 3. wymienionych, tak jak w spisie według opłacanych podatków, począwszy od najwyższego następują, tylu, ilu potrzeba do uzupełnienia sumy podatkowej, opłacanej przez wyborców w §. 13. pod 1. wymienionych, aż do $\frac{1}{3}$ ogólnej sumy podatków, wykazanej w spisie wyborców.

Do drugiego koła wyborczego zaliczeni być mają wszyscy, w §. 13. pod 2. wymienieni, a nadto z wyborców wyliczonych w §. 13. pod 3. w porządku spisu tylu, ilu potrzeba do uzupełnienia sumy podatkowej, opłacanej przez wyborców w §. 13. pod 2. wymienionych, aż do $\frac{1}{3}$ ogólnej sumy podatków, wykazanej w spisie wyborców.

Reszta uprawnionych do wyboru wykazanych w spisie należy do trzeciego koła wyborczego.

Jeśli przy tworzeniu kół wyborczych suma kwot podatkowych nie da się należycie podzielić, tak iż kwota przez jednego z uprawnionych opłacana nie może być całkowicie do jednej z części wliczona, należy takiego uprawnionego zaliczyć do tego koła wyborczego, które przypada większą część opłacanej przez niego kwoty.

Jeżeli po dokonany rozdziale na koła okaże się, że I. koło wyborcze nie ma 36 wyborców, natenczas z wyborców wymienionych w §. 13. pod 3. ma być do jednego koła przyłączonych w porządku spisu począwszy od najwyższej opodatowanego tylu, ilu do uzupełnienia liczby 36 potrzeba.

W ten sposób powstały ubytek II. koła uzupełniony być ma przez przyłączenie do tego koła takiej samej ilości wyborców III. koła jaka II. kołu ubyła począwszy od najwyższej opodatowanych.

Ilość radnych i zastępców, przez każde koło wybrać się mających.

§. 15.

Każde koło wyborcze, bez względu na liczbę wyborców w nim głosujących, wybiera 12 radnych i 6 zastępców.

Lista wyborcza. Reklamacje.

§. 16.

Magistrat obowiązany jest najpóźniej na 3 miesiące przed upływem peryodu wyborczego poczynić przygotowania celem rozpisania wyborów. W tym celu ułoży Magistrat dla każdego koła wyborczego osobny wykaz wyborców do tego koła należących. t. j. listę wyborczą.

Te listy wraz z spisem wyborców (§. 12) mają być najpóźniej na sześć tygodni przed terminem wyborów złożone w Magistracie; każdemu członkowi gminy służy prawo przeglądania takowych; wyłożenie list do przeglądania ma być jednocześnie w gminie obwieszczony, z oznaczeniem ośmiodniowego nieprzekraczalnego terminu do wnoszenia reklamacji liczyć się mającego od dnia następnego po ogłoszeniu. Komisya złożona z burmistrza jako przewodniczącego, i czterech członków przez radę z własnego grona obranych, winna w przeciągu trzech dni rozstrzygać reklamacje, przed upływem przepisanego terminu wniesione i czynić niezwłocznie w listach wyborczych poprawki przez nią za stosowne uznane.

Burmistrz zawiadamia reklamujących o uchwałach komisji, a nadto ogłasza przez obwieszczenie wszystkie poprawki poczynione w listach wyborców, z tym dodatkiem, że od uchwał komisji przysługuje reklamującym prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej w terminie trzydniowym od dnia doręczenia uchwały, innym zaś wyborcom, na których prawa uchwały komisji wpływ mają, w trzydniowym terminie od dnia obwieszczenia.

Jeżeli komisya odmówiła żądanego sprostowania listy wyborczej, przysługuje prawo odwołania się tylko temu, który reklamację wniósł,

Jeżeli komisya przychyliła się do wniesionej reklamacji i na żądane sprostowania przyzwoliła, przysługuje prawo odwołania się tylko tym uprawnionym do wyborów, na których prawa wyborcze orzeczenia komisji wskutek tego wpływają, że dokonano poprawek w kole wyborczem, do którego należą.

Odwołanie przeciw uchwałom komisji reklamacyjnej wnoszone być mają w terminie powyżej oznaczonym do politycznej władzy powiatowej za pośrednictwem komisji która ma przedłożyć je niezwłocznie pomienionej władzy. Co do wyborów właśnie w toku będących, rozstrzygnięcie politycznej władzy powiatowej jest stanowcze.

W ostatnim tygodniu przed wyborami żadnej poprawki w listach wyborczych przedsiębrać nie wolno.

Jeżeliby komisya reklamacyjna w przeciągu trzech dni reklamacji nie załatwiła, obowiązany jest Magistrat przedłożyć reklamacje politycznej władzy powiatowej do bezpośredniego załatwienia.

Obwieszczenie terminu wyborów. Karty legitymacyjne.

§. 17.

Najpóźniej na ośm dni przed wyborami, burmistrz obwieści termin ich rozpoczęcia z oznaczeniem miejsc, dni i godzin, w których każde koło wyborcze zebrać się winno, niemniej z oznaczeniem liczby radnych i zastępców, przez każde koło wybrać się mających. Równocześnie zawiadomi o tem polityczną władzę powiatową.

Każde koło wyborcze wybiera w osobnym dniu, względnie w osobnych dniach a to najpierw trzecie, następnie drugie a w końcu pierwsze.

Pomiędzy głosowaniem w każdym kole wyborczem winien być taki odstęp czasu pozostawiony, ażeby wśród niego mogło nastąpić obliczenie głosów, co do koła, które już głosowało i rezultat głosowania następnym kołom do wiadomości podany.

Do głosowania w jednym dniu może być powołanych tylko 800 wyborców w porządku listy, jeżeli przeto koło liczy więcej jak 800 wyborców musi być dla wyborów tego koła wyznaczoną odpowiednia ilość dni.

Po ogłoszeniu wyborów rozslane zostaną za potwierdzeniem odbioru wyborcom karty legitymacyjne które przy głosowaniu komisji wyborczej okazane być winny, a karta legitymacyjna zawierać musi oznaczenie osoby, miejsca wyboru, dnia i godziny.

Czuwanie władzy politycznej.

§. 18.

Polityczna władza powiatowa winna czuwać nad tem, ażeby przygotowania do wyborów poczynione były wcześniej tak, aby z upływem peryodu wyborczego nowa reprezentacja miejska mogła działalność swoją rozpocząć.

R O Z D Z I A Ł III.
O przedsięwzięciu wyborów.
Komisya wyborcza.

§. 19.

Wyborami kieruje komisya wyborcza, złożona z burmistrza lub jego zastępcy lub jednego z asesorów jako przewodniczącego i z czterech do tego przez przewodniczącego powołanych wyborców, posiadających warunki obieralności.

Polityczna władza powiatowa może do aktu wyboru zesłać delegowanego dla czuwania nad zachowaniem ustawy i utrzymania spokoju i porządku.

Jawność. Zagajenie wyborów.

§. 20.

Wybory odbywają się publicznie.

Przed rozpoczęciem głosowania przewodniczący komisji wyborczej wyłuszczy zgromadzonym wyborcom postanowienia o warunkach obieralności, objęte w §§. 9, 10 i 11, niniejszej ordynacji, objaśni przepisy względem głosowania i obliczania głosów i wezwie wyborców aby według własnego przekonania, niezawisłe od wszelkich pobocznych względów i tak głosowali jak tego według ich sumiennego zdania dobro gminy wymaga

Głosowanie.

§. 21.

W każdym kole wyborczym głosują najpierw ci członkowie komisji wyborczej, którzy są uprawnieni do głosowania w tem kole. Potem jeden z członków powołuje do głosowania wyborców według porządku, w jakim są zapisani na liście wyborczej.

Wyborca nieobecny podczas wywołania swego nazwiska, może dopiero po odczytaniu całej listy wyborczej głosować i ma w tym celu zgłosić się do komisji wyborczej.

Każdy wyborca może obierać z całego grona obieralnych członków gminy bez względu na to, do którego koła należą

Głosowanie ustne lub pisemne.

§. 22.

Każdemu wyborcy wolno głosować ustnie lub pisemnie.

Wyborca ustnie głosujący ma wymienić *imiona* i nazwiska osób, które na radnych, i te które na zastępców wybiera w liczbie jednak nie przenoszącej liczby radnych i zastępców, których ma wybrać dotyczące koło.

Wyborca głosujący pisemnie, poda na kartce spisane osobno *imiona* i nazwiska osób, mających według jego życzenia zostać radnymi, a osobno *imiona* i nazwiska osób mających zostać zastępcami w liczbie odpowiedniej.

Gdyby więcej osób w gminie jednego i tego samego imienia i nazwiska używało, winien wyborca dokładnie oznaczyć, którą z nich jako kandydata stawia.

W razie gdyby głosujący większą liczbę nazwisk podał nad potrzebę, natenczas tylko pierwsze z kolei aż do potrzebnej liczby uwzględniane będą.

Zapisywanie głosów.

§. 23.

Przy ustnem głosowaniu, trzymający pióro *członek komisji* wpisze do listy głosujących natychmiast w obecności wyborcy, obok jego nazwiska, nazwiska przez niego wymienione. Równocześnie będą wymienione przez głosujących nazwiska wpisane do innej listy w ten sposób, iż nazwisko pierwszy raz wymienione będzie do niej wpisane, a za każdym następnem tego nazwiska wymienieniem, będzie dodana do niego porządkowa liczba 2. 3 i t. d.

Przy głosowaniu kartkami, trzymający pióro oznaczy w liście głosujących obok nazwiska wyborcy, iż tenże kartkę oddał.

Kartki mają być aż do obliczenia głosów zachowane w naczyniu, do którego je wyborcy składają.

Zamknięcie głosowania. Obliczenie głosów.

§. 24.

Po odebraniu głosów od wszystkich obecnych wyborców, którzy do głosującego właśnie koła wyborczego należą, prezydujący w komisji wyborczej ogłosi, iż głosowanie jest ukończone, poczem komisya porówna co do ustnego głosowania, obie prowadzone listy co do głosowania kartkami liczbę oddanych kartek z listą głosujących.

Komisya rozstrzygnie natychmiast wątpliwości powstałe z dostrzeżonych może pomyłek i przystąpi do obliczenia głosów.

W celu obliczenia głosów pisemnie podanych, jeden z członków komisji odczytywać będzie nazwiska na kartkach pisane, drugi zaś każde pierwsze raz wymienione nazwisko zapisze, a za każdym powtórnym tego samego nazwiska wymienieniem, doda liczbę 2, 3, i t. d.

Wynikłość obliczenia ma być zapisana na liście głosujących, którą prezydujący i członkowie komisji listę podpiszą i następnym kołom wyborczym które jeszcze nie głosowały do wiadomości udzielane będą.

Nadto obowiązana jest komisya wyborcza prowadzić protokół ze swych czynności. Protokół ten ma być po ukończeniu podpisany przez przewodniczącego i wszystkich członków komisji.

§. 25.

W każdym kole wyborczem ci, którzy otrzymali największą ilość głosów na radnych, mają być uznani radnymi, ci zaś którzy otrzymali największą ilość głosów na zastępców, mają być uznani zastępcami.

Jeśli przy równej ilości otrzymanych głosów powstaje wątpliwość, kto ma być uznany radnym lub jego zastępcą, rozstrzyga los.

Również oznaczy komisya przez losowanie, w jakim porządku mają być powołani na opróżnione posady radnych i zastępców ci, którzy przy wyborach równą ilość głosów otrzymali.

Wstąpienie na opróżnioną posadę.

§. 26.

Jeżeli wybrany radny lub zastępca nie posiada warunków obieralności, albo nie przyjmie wybory, wstępuje natomiast ten, który w dotyczącym kole wyborczem po wybranych radnych, lub względnie po wybranych zastępcach największą ilość głosów otrzymał.

Takie zastąpienie nie uwalnia jednak nie przyjmującego wyboru od kary pieniężnej, jeżeli się do niego postanowienie §. 21. ustawy z dnia 13. marca 1889 (Nr. 24. Dz. ust. kraj.) stosuje.

§. 27.

Wybory uzupełniające dla spraw wyznaniowych chrześcijańskich.

Jeżeli w myśl §. 95. ust. z dnia 13. marca 1889 okaże się potrzeba uzupełnienia Rady miejskiej członkami chrześcijańskimi dla załatwiania spraw dla ludności chrześcijańskiej, wybory te odbywać się będą na zasadach niniejszą ordynacją wyborczą postanowionych atoli z następującymi zmianami: 1. że sporządzoną zostanie tylko jedna lista wyborcza i na tej liście zamieszczeni zostaną wszyscy wyborcy chrześcijańscy z całej gminy z pominięciem wyborców nie chrześcijan; 2. że wyborcy ci głosować będą razem w jednym wspólnym kole.

Głosy stracone. Obranie zastępcy radnym.

§. 28.

Nazwiska wybranych w kole, które już głosowało, mają być w kole głosować się mającym przed rozpoczęciem głosowania do wiadomości podane.

Głosy podające na wybranego już w innem kole radnego, również głosy przy głosowaniu na zastępców, padające na obranego już w innem kole zastępcę, nie będą liczone.

Jeżeli wybrany już zastępca zostanie przez następnie głosujące koło obrany radnym natenczas wstąpi na jego miejsce jako zastępca ten, kto w dotyczącym kole otrzymał największą po nim ilość głosów danych na zastępców. (§. 25.)

Zamknięcie czynności wyborczej. Unieważnienie wyborów.

§. 29.

Skoro wybory we wszystkich kołach wyborczych dokonane zostały, komisya odda do przechowania Magistratowi listy głosujących wraz z kartkami, jeśli takowe dawano, i protokół.

Burmistrz ogłosi w gminie bezzwłocznie nazwiska wybranych, i przedłoży spis tych nazwisk politycznej władzy powiatowej.

Polityczna władza powiatowa winna wybory, które padły na osoby, nie posiadające warunków obieralności (§§. 9. 10. i 11.) w przeciągu 14. dni unieważnić, z urzędu jako niezgodne z ustawą zostawiając wolność rekursu do Namiestnictwa stronie, której wybór unieważniony został. Przeciw orzeczeniu c. k. Namiestnictwa niema dalszego odwołania.

Zarzuty przeciw postępowaniu przy wyborach.

§. 30.

Zarzuty przeciw postępowaniu przy wyborach *tudzież zarzuty przeciw obieralności co do których polityczna władza powiatowa w myśl § 29. orzeczenia nie wydała*, mają być w przeciągu dni ośmiu po ukończeniu wyborów wniesione do *Magistratu*, który w przeciągu dni trzech winien je przedłożyć Namiestnictwu do ostatecznego rozstrzygnięcia.

Jeżeli w przeciągu dni ośmiu nie wniesiono żadnych zarzutów, lub jeśli wniesione, zostały odrzucone jako nieuzasadnione, nowo wybrana rada *gminna* przystąpi do wyboru *Magistratu*.

Dział II.

O wyborze *Magistratu*.

Wezwanie do wyboru.

§. 31.

Na wezwanie *burmistrza*, *zastępcy burmistrza* względnie *komisarza ustanowionego po rozwiązaniu Rady* zbiorą się członkowie *nowo wybranej* względnie *uzupełnionej* w oznaczonym dniu i w oznaczonej godzinie, w celu wybrania *Magistratu*.

Wezwanie to nastąpić winno do 8 dni po prawomocności wyborów Rady i winno być wszystkim członkom Rady doreczone.

Jeżeliby burmistrz względnie zastępca członków Rady w oznaczonym terminie nie zwołał zwołuje je ich polityczna władza powiatowa.

Członkowie rady, którzy się albo wcale nie stawiają, albo przed ukończeniem wyboru oddalą, nie usprawiedliwwszy dostatecznie swej nieobecności, podlegają karze pieniężnej, którą rada może aż do wysokości 20 zł. wymierzyć.

Przeciw orzeczeniu tej kary służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Zasądzone kary wpływają na rzecz ubogich miejscowych, lub funduszu zapomogi w gminie.

Zawiadomienie politycznej władzy powiatowej.

§. 32.

Naczelnik politycznej władzy powiatowej ma prawo, dla czuwania nad prawością postępowania, albo sam być przy wyborach obecnym, albo zesłać swego delegowanego

Zwołujący posiedzenie winien przeto wcześniej zawiadomić naczelnika tej władzy o dniu i godzinie wyboru.

Przewodniczenie podczas wyboru.

§. 33.

Zwołujący nowo wybraną względnie uzupełniającą Radę (§. 31) przewodniczy jej podczas wyboru, przy pomocy dwóch członków, których sobie przybierze.

Obieralność i wyjątki.

§. 34.

Tylko *członek Rady miejskiej* może być obrany członkiem *Magistratu*.

Nie może być jednak obranym :

1. kto nie jest w gminie stale zamieszkałym;
2. kto zostaje w czynnej służbie jako urzędnik i sługa c. k. Dworu Państwa, kraju, zakładów lub funduszków publicznych;
3. kto z obranym już członkiem *Magistratu* jest w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionym lub spowinowaconym;

4. duchowny jakiegokolwiek wyznania i nauczyciel szkoły miejscowej

Jeżeliby na dwukrotne zawezwanie przewodniczącego nie zebrał się komplet $\frac{3}{4}$ Rady nastąpi wybór przy zwykłym komplecie bezwzględną większością głosów obecnych.

5. *Kto jest członkiem Wydziału powiatowego lub tegoż zastępcą.*

Warunki ważności wyboru. Sposób głosowania.

§. 35.

Do ważności wyboru potrzebna jest obecność przynajmniej trzech czwartych części całej ilości członków rady i bezwzględna większość głosów obecnych.

Jeżeliby na dwukrotne zawezwanie przewodniczącego nie zebrał się komplet $\frac{3}{4}$ Rady nastąpi wybór przy zwykłym komplecie bezwzględną większością głosów obecnych.

Rada postanowi, czy głosowanie ma się odbywać ustnie, czy kartkami.

W każdym razie wolno członkowi Rady, nieświadomemu pisma głosować ustnie.

Przy zapisywaniu i obliczaniu głosów należy zastosować przepisy objęte §§. 23. 24.

Wybór burmistrza.

§. 36.

Najpierw ma być przedsięwzięty wybór *burmistrza*. Jeśli przy pierwszym głosowaniu nikt bezwzględnej większości głosów nie otrzyma, nastąpi powtórne głosowanie, a jeśli przy powtór-
nem głosowaniu bezwzględna większość nie zostanie osiągnięta, nastąpi wybór między dwoma.

Przy wyborze między dwoma wolno tylko na tych dwóch członków Rady głosować, którzy przy powtór-
nem głosowaniu otrzymali największą ilość głosów. Przy równości otrzy-
manyh głosów rozstrzyga los, który z nich ma być do wyboru między dwoma przedstawionym. Głos przy trzecim głosowaniu, dany za członkiem do wyboru nie przedstawionym jest nieważnym.

W razie równości głosów przy wyborze między dwoma rozstrzyga los.

Wybór członków Magistratu.

§. 37.

Skoro *burmistrz* wybranym został, Rada przystąpi do wyboru reszty członków *magistratu*. Głosowanie na każdego członka *Magistratu* odbywa się osobno w sposób prze-
pisany. §. 36.

Wybór nieważny.

§. 38.

Jeśli członkiem *Magistratu* obrany został taki członek Rady, który według §. 34. obra-
nym być nie może, wybór jego jest nieważny, i nowy wybór ma być natychmiast przedsięwzięty.

Wybór przewodniczącego do spraw specjalnych ludności chrześcijańskiej.

§. 39.

*Jeżeli burmistrzem wybrany został nie chrześcijanin, natenczas chrześcijańska część
Rady miejskiej uzupełniona w danym razie członkami chrześcijańskimi dodatkowo wybrany
mi (§. 95. Ust. z dnia 13. marca 1889 Nr. 24. z r. 1889) zwołana przez najstarszego
wiekciem członka swego przystąpi do wyboru ze swego grona przewodniczącego dla spraw
specjalnych ludności chrześcijańskiej.*

Wpisanie do księgi uchwał. Zawiadomienie władz.

§. 40.

Rezultat wyboru *Magistratu* ma być zapisany w księdze uchwał, i tamże podpisami
przewodniczącego podczas wyboru, równie jak wszystkich głosujących radnych stwierdzony,
a następnie tak politycznej władzy powiatowej, jakoteż Wydziałowi powiatowemu do wiado-
mości podany. *Oprócz tego złoży burmistrz sprawozdanie Wydziałowi krajowemu o przepro-
wadzonych wyborach tak Rady jak i Magistratu.*

Wybory uzupełniające.

§. 41.

Przepisy objęte §§. 31—38 mają być zastosowane do wyborów, przedsiębranych
w ciągu peryodu wyborczego w skutek opróżnienia posady *burmistrza* lub innego członka
Magistratu, jakoteż przy wyborach uzupełniających (§. 12. Ust. z dnia 13. marca 1889).

Alegat 1. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 17.622/1893.

Protokół

posiedzenia ankiety zwołanej do projektu ordynacyi wyborczej dla 30 miast,
odbytego dnia 30. czerwca 1891. w sali posiedzeń Rady Wydziału krajowego.

Obecni:

Przewodniczący: JWP. Józef Wereszczyński, członek Wydziału krajowego.

Członkowie: JWP. Teofil Mandyczewski, c. k. Radca Namiestnictwa.

JWP. Kazimierz Laskowski, c. k. Radca Namiestnictwa.

Członkowie: Wny Dr. Filip Fruchtman, poseł na Sejm krajowy.

Wny Józef Michalczewski, Radca Wydziału krajowego.

Wny Tadeusz Pilat, poseł na Sejm krajowy, profesor uniwersytetu.

Dr. Franciszek Piekosiński, p. o. Rady Wydziału krajowego — prowadzący pióro.

Przewodniczący zagają posiedzenie i przypomina, że ankieta na poprzednim swoim posiedzeniu z dnia 26. września 1889. doprowadziła dyskusyą nad projektem ordynacji wyborczej dla 30 miast do §. B. stanowiącego podział wyborców na koła wyborcze i odroczyła się do chwili, skoro biuro statystyczne dostarczy jej materyałów z ostatnich wyborów do ocenienia który z przedstawionych ankiet przez członków jej sześciu projektów utworzenia kół wyborczych, okaże się najpraktyczniejszym. Materyały te co do 10 miast zostały już przez biuro statystyczne dostarczone, więc ankieta została ponownie sproszona.

Radca Michalczewski jest zdania, że dostarczony przez biuro statystyczne materyał z 10 miast tylko, nie jest dostatecznym do wytworzenia sobie zupełnie pewnego zdania, jaki podział na koła wyborcze byłby najodpowiedniejszy, wnosi przeto, aby zestawić jeszcze obliczenia statystyczne także co do resztujących 20 miast lub przynajmniej co do 10 i do tego czasu odroczyć ankietę.

Radca Mandyczewski uważa dostarczone przez biuro statystyczne materyał za zupełnie dostateczny do przeprowadzenia dyskusji, nie spodziewa się, iżby dalszy materyał zmienił ten obraz, jaki się z obecnego materyału okazuje. Nie widzi przeto powodu do odraczenia ankiety.

Prof. Pilat prosi o przeprowadzenie dyskusji na podstawie materyału już przedłożonego choćby nawet nie miało przyjść do decyzji; dyskusya bowiem może mu dostarczyć wskazówek pożądaných do dalszego opracowania materyału.

Poseł Fruchtman jest za zatrzymaniem trzech kół, z tą tylko poprawką, iżby do drugiego koła przenieść inteligencyą głosującą obecnie w trzeciem kole. Druga alternatywa byłaby, znieść w ogóle koła, ale byłoby to niebezpiecznem dać taką przewagę tej masie wyborców, która obecnie w trzeciem kole głosuje.

Radca Mandyczewski wnosi, aby wyborców podzielić wedle podziałku na dwa koła a do koła pierwszego przyłączyć nadto wszelką inteligencyą, tak tę która już obecnie w pierwszym kole głosuje jak i głosującą w kole trzeciem.

Prof. Pilat wnosi, aby podatek opłacany przez tych, którzy głosują z osobistego przymiotu nie był liczony, nie powinien on bowiem głosujących na zasadzie podatku spychać z wyższych do niższych klas wyborczych. Przeciw podziałowi na dwa koła zarzuca iż podział taki za mało uwzględnia liczbę głosujących wyborców i wnosi żeby przy podziale na dwa koła wedle podatku każde koło podzielić jeszcze na dwa oddziały wedle liczby wyborców.

Radca Michalczewski proponuje podział na trzy koła, a to w ten sposób, iżby do pierwszego koła weszła inteligencya oraz ci, którzy płacą podatku wyżej 100 zł. w. a. resztę zaś wyborców podzielić po połowie na dwa koła: drugie i trzecie.

Przewodniczący: dodaje, iżby przy wyborcach z mocy przymiotu osobistego podatek przez nich opłacany wtedy tylko był liczony, jeśli podatek zalicza ich do tej samej klasy wyborczej co przymiot osobisty.

Podziałowi na dwa koła jest przeciwnym:

Poseł Fruchtman nie chciałby wyborców z osobistej kwalifikacyi odosobnić i zamknąć w oddzielnem kole.

Radca Laskowski oświadczyłby się za podziałem na dwa koła wedle wniosku Rady Mandyczewskiego, tylko go razi dysproporcya cyfry pomiędzy wyborcami pierwszego, a drugiego koła; jest więc za podziałem na trzy koła, z których do pierwszego wstawia tylko inteligencyą z opuszczeniem najwyżej opodatkowanych, zaś resztę wyborców dzieli na dwa koła równe co do liczby wyborców, a w porządku wysokością opłacanych podatków wskazanym.

Prof. Pilat jest za zatrzymaniem opłacających podatek wyższy nad zł. 100 w kole pierwszym i za przyniesieniem tych którzy głosują z mocy osobistej kwalifikacyi w kole trzeciem do koła pierwszego.

Poseł Fruchtman jest zdania, iż możnaby kwestyę podziału na koła dla 30 miast załatwić w ten sposób, iżby uchwalić tylko ogólne zasady czyli ramy tego podziału, zaś uchwalenie szczegółów w ramach tych za zatwierdzeniem przez Wydział krajowy pozostawić miastom.

Prof. Pilat wyjaśnia, że każda zasada da w każdym poszczególnem mieście odmienne rezultaty.

Na tem dyskusya została zamkniętą i nastąpiło głosowanie, przy którym większością głosów przyjęto podział na trzy koła:

1. koło obejmie inteligencją oraz głosujących obecnie w 3. kole z mocy osobistej kwalifikacji.

2. i 3. koło obejmie resztę wyborców podzielonych na dwa równe koła wedle liczby wyborców, a w porządku wskazanym wysokością opłacanego podatku.

Na tem posiedzenie zamknięto z tem, iż następne posiedzenie odbędzie się, jak skoro biuro statystyczne dostarczy materiału przynajmniej co do dalszych jeszcze 20 miast. — Przewodniczący: Wereszczyński w. r., prowadzący pióro Dr. Piekosiński mp.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 17.622/1893.

Protokół

posiedzenia ankiety zwołanej do projektu ordynacji wyborczej dla 30 miast odbytego dnia 27. marca 1893. w biurze Szefa Departamentu I. Wydziału kraj.

Obecni:

Przewodniczący: JWP. Józef Wereszczyński, członek Wydziału krajowego.

Członkowie: JWP. Włodzimierz hr. Łoś, c. k. Radca Dworu.

JWP. Teofil Mandyczewski, em. c. k. Radca Namiestnictwa.

WP. Dr. Filip Fruchtman, poseł na Sejm krajowy.

WP. Juliusz Prokopczyc, c. k. starosta.

WP. Dr. Tadeusz Pilat, c. k. prof. i poseł.

WP. Józef Michalczewski, radca Wydz. kraj.,

WP. Eugeniusz Pierożyński, sekret. Wydz. kraj.,

Wacław Kwiatkowski, koncypista Wydz. kraj. prowadzący pióro.

Przewodniczący: — zagaja posiedzenie i proponuje, aby wobec składu ankiety rozpocząć obrady nad wygotowanym przez Wydział krajowy projektem od §. 1. jakkolwiek poprzednia ankieta przedyskutowała już i uchwaliła początkowych 12. paragrafów.

Radca Michalczewski: przeczytuje §. 1. i następne projekta Wydziału krajowego ze zmianami przez ankietę poprzednią uchwalonemi.

C. k. Radca Dworu hr. Łoś proponuje zatrzymanie tekstu dawniejszego ustawy w ustępie f) §. 1.

C. k. Starosta Prokopczyc — jest zdania że należałoby wciągnąć w jeden ustęp punkta e) i f) §. 1 i wyeliminować zupełnie „strony wojskowe bez tytułu oficerskiego“, którym trudno przyznać prawo wybierania z tytułu osobistej kwalifikacji i proponuje następujący tekst:

„oficerowie siły zbrojnej, jeżeli są na pensji lub wzięli dymisyę z zastrzeżeniem charakteru wojskowego tudzież urzędnicy wojskowi na pensji“.

Po dłuższej dyskusji ankieta nie przychyliła się do tego wniosku, i uchwaliła ustępy e) i f) wedle stylizacji ordynacji wyborczej z r. 1866.

C. k. Radca Dworu hr. Łoś powraca jeszcze do punktu d) i proponuje aby słowo „wysłużeni“ zastąpić słowem „pensyonowani“.

Uchwalono.

Radca Michalczewski przemawia za zatrzymaniem prawa wybierania dla redaktorów w ustępie g) §. 1. i przyznaniem tegoż prawa także kandydatom notaryalnym i inżynierom.

Posel Dr. Fruchtman sprzeciwia się wnioskowi Rady Michalczewskiego co do przyznania prawa głosowania redaktorom odpowiedzialnym, gdyż ci, którzy figurują jako odpowiedzialni redaktorowie nie zawsze są kierownikami pism, zgadza się jednak z drugim wnioskiem, tembardziej, że już ustawą krajową z r. 1890 przyznane zostało kandydatom notaryalnym i technikom prawo wyboru do Sejmu.

Uchwalono ustęp g) z przyznaniem prawa wybierania technikom i kandydatom notaryalnym stosownie do ust. z d. 30. stycznia 1890. D. u. kr. Nr. 22.

Przewodniczący. Na wniosek przewodniczącego uchwalono dodać w §. 1 h) do tekstu „znajdujących się w gminie szkół“ słowo „publicznych“.

Posel Dr. Fruchtman podnosi co do ustępu 4. §. 1. przyznającego prawo głosowania państwu, krajowi itd., że wedle dzisiejszych postanowień głosuje właściwie tylko podatek a nie indywiduum, podczas gdy prawa polityczne przysługiwać winny tylko obywatelom

państwa, którzy są osobnikami i stawia formalny wniosek, aby przed uchwaleniem tego ustępu przyjąć zasadę, „że głosować może tylko obywatel kraju“ — w obec czego odpaść by musiał ustęp 4.

Radca Michalczewski nie zgadza się z wnioskiem Dr. Fruchtmana, nie chcąc pozbywać się głosów inteligencji, której i tak nie dużo jest w miastach tych.

C. k. Radca Dworu hr. Łoś oświadcza, że zgodziłby się na wniosek posła Dr. Fruchtmana, gdyby ta zasada została zastosowaną nie tylko do 30 miast lecz równocześnie także do wszystkich gmin w kraju niemniej też znalazła pomieszczenie w ordynacyi wyborezej do Sejmu, jak długo jednak zasada ta do całego systemu wyborczego przyjętą nie jest — oświadcza się za dotychczasowym tekstem ustawy.

Posel Dr. Fruchtman oznajmia, że stawiał swój wniosek tylko w celach utilitarnych i jest zdania, że w razie uchwalenia tej zasady inteligencya zyska tylko na tem i uprasza, by wniosek jego był w protokole umieszczony,

Przewodniczący podnosi jeszcze zapatrywanie posła Dr. Fruchtmana, aby gminom przyznać prawo głosowania, tylko nie przy wyborach własnej reprezentacyi.

Uchwalono pozostawić ustęp 4. §. 1. i dodatek:

„Gmina jako taka nie ma prawa głosowania przy wyborze własnej reprezentacyi.

8. 2.

W §. 2. uchwalono na wniosek c. k. starosty Prokopeczyca i po przemówieniu c. k. radcy dworu hr. Łosia dodać w ustępie 1 po słowie „służbie“ słowo „czynnej“ i wykreślić z ostatniego ustępu słowa „z wyjątkiem jednak rezerwistów niepowołanych“.

§. 3.

C. k. starosta Prokopeczyc wnosi, aby w §. 3. art. 2. wykreślić słowa z powodu przestępstwa kradzieży oszustwa, sprzeniewierzenia lub udziału w jednym z tych przestępstw“, gdyż w przestępstwach Sąd nie przeprowadza śledztwa a dalej proponuje, aby umieścić w tym ustępie, że wykluczeni zostają ci, którzy z powodu zbrodni pozostają prawomocnie pod śledztwem uchwalono zgodnie z wnioskiem.

§. 4.

C. k. starosta Prokopeczyc wnosi, aby ze względów praktycznych ustęp 2. §. 4. opiewał tylko: „niewiasty głosują przez pełnomocników“ a opuścić zupełnie postanowienie, że mąż może głosować za żonę. Zdarza się bowiem często, że żydzi, którzy żyją w małżeństwie rytualnem głosują za swe żony, a głosy takie w razie wniesionego protestu muszą być unieważniane, co niejednokrotnie opóźnia lub nawet powoduje unieważnienie wyborów.

Po przeprowadzonej dyskusyi a mianowicie po przemówieniach przewodniczącego i c. k. radcy dworu hr. Łosia ankieta do tego wniosku nie przychyliła się

C. k. starosta Prokopeczyc stawia dalej wniosek, aby wykreślić zupełnie ustęp 3. projektu, postanawiający że przełożone klasztorów żeńskich głosują przez umocowanych zastępców, połączyć zaś ustępy 4. i 5. projektu w jeden, następnie wykreślić w ustępie 5. słowa „przez ustanowionego przez siebie rządcę lub zawiadowcę“, a posiadaczom realności lub przedsiębiorstwom zarobkowym pozwolić tylko głosować przez pełnomocników, a w końcu przyznać także prawo głosowania przez pełnomocników obywatelom honorowym w innej gminie osiedlonym.

Posel Fruchtman jest przeciwny w zasadzie wszelkim głosowaniom przez pełnomocników i jest zatem aby wszelkie pełnomocnictwa uchylić, ponieważ byłoby to jednak postępowaniem zbyt radykalnem oświadcza się przeciw dalszemu przyznawaniu prawa głosowania przez pełnomocników.

Uchwalono wykreślić ustęp 3. połączyć oba ustępy 4. i 5. wedle wniosku, natomiast nie przyznano prawo głosowania niezamieszkałym w gminie obywatelom honorowym przez pełnomocników.

W §. 5. uchwalono dodać po słowie kraj. „powiaty i gminy“.

§. 6. projektu przyjęto bez zmiany §. 7. po przeprowadzonej dyskusyi uchwalono pozostawić w dawnej objętości i wykreślić dodane w projekcie 4 ostatnie ustępy.

W §. 8. projektu zmieniono stylistycznie ostatni ustęp w ten sposób, iż takowy opiewać ma:

Prawny zastępca może zastępować i kilka osób jego zastępstwu podlegających.

§. 9. przyjęto według projektu ze zmianą stylistyczną a mianowicie zamiast „członkiem Rady“ radnym zamiast zastępcą członka, „zastępcą radnego“.

W §. 10. ust. 1. uchwalono zatrzymać tekst ustawy z r. 1866.

§. 11. uchwalono wedle tekstu projektu z wykreśleniem tylko słowa „z powodu zbrodni ze względu na §. 3.

§. 12. uchwalono po dłuższej dyskusji wedle brzmienia projektu i uchwalono tylko uzupełnić co do sposobu rozstrzygania wniesionych reklamacji.

Na tem posiedzenie o godzinie 8. wieczór zamknięto z tem, że następne odbyć się ma w dniu 28. marca b. r. o godzinie $\frac{1}{2}$ 12 przed południem.

2. Posiedzenie

ankiety w dniu 28. marca b. r. o godz. $\frac{1}{2}$ 12-tej przed południem.

Przewodniczący otwiera dyskusję co do § 13. i proponuje, aby przedewszystkiem przeprowadzić ogólną dyskusję nad zmianami, jakie w postanowieniach tego paragrafu uczynić by należało.

Radca Mandyczewski ponawia swój wniosek, postawiony na posiedzeniu ankiety w r. 1891 i wnosi, iżby zaprowadzić 2 koła wyborcze, t. j. podzielić wyborców wedle podatku na dwa koła a do koła 1-go przydzielić nadto całą inteligencję, tak tę, która już obecnie w pierwszym kole głosuje jak i głosującą w kole trzeciem Mowca podnosi na podstawie dokonanych obliczeń, że podział taki zapewniłby w I. kole przewagę żywiołom inteligentnym i o dobro gminy dbałym.

Radca Michalczewski reasumuje całą dyskusję przeprowadzoną w tym przedmiocie przez poprzednią ankietę i zwraca uwagę na ujemne strony dotychczas obowiązującej ordynacyi wyborczej i na brak wszelkiej proporcji pomiędzy 2-giem a 3-cim kołem.

Na kilkudziesięciu wyborców 2-go koła przypada kilkaset albo nawet kilka tysięcy wyborców trzeciego koła, a drugie koło nie reprezentuje wcale tych zasobów inteligencji co 1-e koło, od którego w wielu miastach jest nawet mniejsze.

Ankieta poprzednia zastanawiała się nad tem przez kilka posiedzeń i członkowie ankiety przedstawili cały szereg wniosków, ażeby dotychczasowe zle naprawić; wnioski te jednak nie mogły się utrzymać w obec wyniku badań, dokonanych przez biuro statystyczne.

W obec powyższego stanu rzeczy nie widzi mowca innego wyjścia jak zniesienie 3 kół, a ustanowienie tylko jednego koła, a to z tego powodu, ponieważ jedno koło odpowiada najwięcej słuszości i interesom ludności chrześcijańskiej, dla której dotychczasowa ordynacya nie jest — jego zdaniem sprawiedliwą.

Mowca nie obawia się tego, ażeby ciemne masy zapanowały w miastach, przytacza jako przykład wybory we Lwowie, które przeciętnie dobrze wypadają a nadto fakt, że wybory w III kole w miastach wypadają prawie wszędzie dobrze i z tego koła wychodzą burmistrzowie i inne wybitniejsze osobistości.

C. k. Star. Prokopczyc stawia wniosek, aby zatrzymać 3 koła, a zmienić dotychczasowy podział w ten sposób, iżby inteligencję głosującą w kole trzeciem przyłączyć do koła 2-ego.

Pos. Dr. Fruchtman zwraca się przedewszystkiem do wniosku radcy Michalczewskiego, jako najdalej idącego a zdaniem jego najważniejszego. Przyjęcie tego wniosku jest jednak równocześnie przyjęciem zasady powszechnego głosowania. Jakkolwiek mowca widzi w tem wniosku wiele dobrego, jest jednak przeciwny temuż, gdyż obecne stosunki nie pozwalają jeszcze na zaprowadzenie powszechnego głosowania.

Następnie przedstawia mowca na podstawie własnego długoletniego doświadczenia sposoby, w jakie się obecnie wybory odbywają; przyznaje że z koła 3-go wychodzą przeważnie osobistości wybitniejsze zdaniem jego, jest to jednak tylko manewr wyborczy, gdyż chociaż wybierani bywają w tym kole inteligentne osoby, jak urzędnicy, adwokaci i t. d., lecz osoby te z rozmaitych powodów nie przychodząc na posiedzenia rady dopuszczają, że radni wybrani z koła 2-go, którzy znów solidarnie głosują i pilnie na posiedzenia uczęszczają, mają przewagę w radzie.

Wie o tem dobrze, że dzisiejszy podział na 3 koła jest niesprawiedliwym, gdyż tak 1-e jak i 2-e koło, chociaż ma bardzo mało wyborców, wybiera tyle radnych co i 3-e koło, jakkolwiek to ostatnie składa się z bardzo znacznej ilości wyborców, nie uważa jednak iżby podział na 2 lub 4 koła usunął tę niesprawiedliwość.

Mowca jest zdania, że na razie nie pozostaje nic innego jak trzymać się 3 koła a zaprowadzić tylko pewne zmiany w podziale, reformę w tym kierunku uważa mowca za konieczną.

Zdaniem jego oprócz przeniesienia inteligencji z III koła do II, należałoby kombinować podatek z liczbą wyborców a mianowicie ustanowić pewną liczbę wyborców w każdym kole. W każdym kole wyborczem wynosiłaby n. p. najmniejsza liczba wyborców $\frac{1}{6}$ części ogólnej sumy wyborców, gdyby zaś w któremkolwiek kole nie było wymaganej liczby, należa-

łoby przesunąć brakującą z następnego koła. Do tej $\frac{1}{6}$ części wliczałoby się tak w I-em jak i II-giem kole inteligencyę, która bez względu na opłacane podatki w tych kołach głosować by miała.

Podnosi dalej, że w ordynacyi wyborczej pruskiej przyjęty został nowy podział podatków, postanowiono bowiem, że do I-go koła należą ci, którzy opłacają pierwszych $\frac{5}{12}$ części ogólnej sumy podatków, do II-go ci, którzy opłacają dalsze $\frac{4}{12}$ części a do III-go ci, którzy opłacają resztę $\frac{3}{12}$ części podatków.

Reforma zatem podziału dałaby się przeprowadzić w dwojaki sposób:

1) albo stanowić kombinacyę podatków z liczbą wyborców i oznaczyć minimalną ilość wyborców, przy czem do II-go koła przeszłaby inteligencya z III-go koła, — lub

2) wyznaczyć dla I-go koła większą sumę podatku, mniejszą dla II-go koła a najmniejszą dla III-go koła.

C. k. Radca dw. hr. Łoś przeciwny jest wnioskowi p. rady Michalczewskiego tak ze względu na postanowienia art. XI. ustawy zasadniczej z 5 marca 1862, w obec którego to postanowienia i c. k. Rząd bez wątpienia sprzeciwiłby się podobnej zmianie jak niemniej z własnego przekonania, gdyż przy głosowaniu w jednym kole dzisiejsze 3 koło byłoby w przewadze. Mowca nie może również oświadczyć się za podziałem na dwa koła wyborcze natomiast przychyła się do wniosku p. starosty Prokopczyca.

Co do wniosku posła Dr. Fruchtmana podnosi, że wniosek ten może w zasadzie byłby dobry, nie mając jednak żadnych dat, jaki w takim wypadku byłby wynik głosowania nie może na razie oświadczyć się za tym wnioskiem

Radca Michalczewski uprasza o zanotowanie wniosku swego w protokole a będąc przekonany, że wniosek jego w obec powyższego stanu rzeczy nie przejdzie, oświadcza się za wnioskiem p. starosty Prokopczyca, jakkolwiek ma tę ujemną stronę, że nie wypełni jeszcze tej przepaści, jaka zachodzi między ilością wyborców II i III koła.

Poseł Dr. Fruchtman ponawia następnie swój wniosek, postawiony podczas ankiety w r. 1891, wedle którego możnaby kwestyę podziału kół wyborczych załatwić jeszcze w ten sposób, iżby uchwalić tylko ogólne zasady czyli ramy tego podziału, uchwalenie zaś szczegółów w ramach tych pozostawić miastom za zatwierdzeniem przez Wydział krajowy.

Prof. Dr. Pilat sprzeciwia się temu wnioskowi z rozmaitych powodów. Między innymi podnosi, że partya chwilowo u steru stojąca mogłaby ułożyć bardzo niepomysłny podział a niejednokrotnie mogłoby przyjść na tym punkcie do takich sporów, iż nigdy może nieuchwalono by szczegółów co do podziału kół wyborczych. Mowca oświadcza dalej, że byłby za wyborami w jednym kole wyborczem, obawia się jednak wyborów III-go koła, podział zaś na dwa koła wyborcze ma także wiele za sobą, lecz również i tu jest obawa, by żywioł inteligentny nie pozostał w mniejszości w niektórych miastach.

Przewodniczący wypowiada swe zapatrywania na obecne obowiązującą ordynacyę wyborczą w szczególności co do podziału na koła, omawia wnioski w toku dyskusyi postawione, a w końcu po przemówieniach p. rady Michalczewskiego i p. prof. Dr. Pilata zarządza głosowanie.

Przy głosowaniu utrzymał się wniosek p. starosty Prokopczyca t. j. podział na 3 koła wyborcze z tą tylko zmianą, że do 2 koła przydzieloną być ma inteligencya z koła 3. Zarazem uchwalono że technicy i kandydaci notarialni którym ankietą przyznała prawo wybierania, zaliczani być mają do wyborców koła 2.

§. 13. przyjęto bez zmiany,

Przewodniczący wnosi aby w §. 14. projektu dodać postanowienie, że urzędnicy kraju, powiatu, gminy, zakładów i funduszów publicznych należą tylko wtedy do koła I. wyborczego, jeżeli ich stała płaca wynosi tyle, ile płaca urzędników państwowych IX. rangi w przeciwnym razie do koła II. Wniosek powyższy uchwalono.

Na wniosek p. starosty Prokopczyca zgodzono się wykreślić ostatni ustęp §. 14. w myśl którego wolno by było wyborcy, który posiada tytuły do kilku kół wyborczych, żądać w drodze reklamacyi przeniesienia siebie do innego koła.

Na tem posiedzenie zamknięto o godzinie 8. wieczór.

3. Posiedzenie

ankiety w dniu 30. czerwca 1893 o godzinie $\frac{1}{2}$ 10 przed południem.

Poseł Dr. Fruchtman zwraca się jeszcze do postanowień §. 12. 13. i 14. a od czytawszy odnośne postanowienia ordynacyi wyborczej dla Austrii niższej, i podnosi, że już obecnie w niektórych miastach posiada I. koło bardzo małą ilość wyborców, pomiędzy którymi jest kilku zaledwie z tytułu opłacanego podatku (Gorlice, Krosno) a ponieważ zdarzyłyby

się mogło że większy jakiś przemysłowiec opłacający bardzo znaczny podatek, zepchnął by innych wyborców z tytułu podatkowego do II. koła, wobec czego koło II. stracić by mogło wielu wyborców niższy podatek opłacających — proponuje przyjęć do niniejszej ustawy następujące postanowienia :

1. Jeżeli w I. kole nie ma podwójnej ilości wyborców od wybieranych przez to koło radnych zastępców zatem 36 wyborców w takim razie należy z II. koła przydzielić taką ilość wyborców z tytułu podatkowego ile do uzupełnienia liczby 36 brakuje.

2. pozostałą sumę podatków (po odciążeniu podatku opłacanego przez 36 wyborców I. Koła) podzielić na 2 równe części i wedle tego podziału utworzyć 2 dalsze koła wyborcze.

Prof. Dr. Pilat zgadza się z wnioskiem ad 1. wobec jednak różnych zdań co do, wniosku 2-go proponuje, iżby nie dzielić pozostały podatek na 2 równe części lecz tylko z III. koła przydzielić do II. koła tyle wyborców, ile z koła II. przeszło do I.

Przy głosowaniu utrzymał się 1. wniosek posła Dr. Fruchtmana tudzież wniosek prof Dr. Pilata.

§ 15. projektu przyjęto bez zmiany.

Pos. Dr. Fruchtman stawia do §. 16. następujące wnioski :

1. aby ułożeniem list wyborczych zajmował się Magistrat a nie burmistrz ;

2. aby termin do wyłożenia list ściśle został określony a mianowicie, aby wyłożenie ich przez Magistrat następowało na 3 miesiące przed końcem peryodu wyborczego a nie na 6 tygodni przed wyborami

3. aby zatrzymać dotychczasowy 8 dniowy termin do reklamacji a nie 14-dniowy, jak w projekcie proponowano ;

4. aby opuścić postanowienie co do abecedowego układania list wyborczych ;

5. aby komisya reklamacyjna obowiązana była rozstrzygać reklamacje w przeciągu dni 3 a nie w przeciągu dni 8 jak proponowano ;

6 aby postanowić rygor, że władza polityczna ma rozstrzygnąć wniesione reklamacje, jeżeli komisya w przeciągu dni 3, obowiązkowi temu zadość nie uczyni a to celem zapobieżenia możności przewlekania w ten sposób wyborów ;

7. aby co do rozstrzygania reklamacji względnie prawa wnoszenia rekursów przeciw uchwałom komisji przyjęć odmienne a lepsze postanowienia §. 24. ordynacji wyborczej dla niższej Austrii, postanawiającej że prawo rekursu przeciw orzeczeniom komisji reklamacyjnej przysługuje nie tylko reklamacyjnym lecz także innym wyborcom i nie tylko przeciw odmownej uchwałom komisji i że uchwały komisji reklamacyjnej mają być ogłoszone reklamującym zaś doręczone, a listy napowrót wyłożone.

Po dłuższej dyskusji w tym przedmiocie przeprowadzonej, w której wszyscy członkowie ankiety udział brali uchwalono następujące zmiany co do §. 16 :

1. Magistrat obowiązany jest na 3 miesiące przed upływem peryodu wyborczego poczynić przygotowania celem rozpisania wyborów.

2. Magistrat a nie burmistrz obowiązany jest ułożyć listy wyborcze.

3. wyłożenie list nastąpić ma na 6 tygodni przed terminem wyborów

4. reklamacje wnoszone być mogą tak jak dotychczas w terminie 8-mio dniowym, rozpoczynającym się od dnia następnego po ogłoszeniu wyborów.

5. uchwalono zatrzymać termin trzydniowy do rozstrzygania reklamacji przez komisję z tym jednak rygorem, że jeżeli komisya niezałałtwi wniesionych reklamacji do 3-ch dni, winien jest Magistrat przedłożyć wszystkie reklamacje c. k. Starostwu do bezpośredniego rozstrzygnięcia.

6. co do wniosku 7-go w przedmiocie wnoszenia rekursów przeciw uchwałom komisji reklamacyjnej postanowiono wziąć za podstawę §. 24. ord. wyb. niższo-austriackiej z tem jednak ograniczeniem, że po uskutecznieniu poprawek przez komisję listy niemają być ponownie wyłożone.

7. uchwalono opuścić wreszcie postanowienie co do abecedowego układania list wyborczych.

C. k. Star. Prokopeczyc wnosi, aby §. 17. zastrzedz, że karty legitymacyjne doręczone być mają za dowodami doręczenia i aby §. 20. dołączyć do §. 17.

Uchwalono §. 17. projektu ze zmianą, że nie na 14 lecz na 8 dni przed wyborami nastąpić ma obwieszczenie o rozpocząć się mających wyborach tudzież dodatek że karty legitymacyjne mają być doręczane wyborcom za dowodami doręczenia. Wreszcie postanowiono §. 20. przyłączyć częściowo a w szczególności co do porządku w głosowaniu i terminach wyborów do §. 17. resztę do §. 22.

§. 18. projektu przyjęto bez zmiany.

Poseł Dr. Fruchtman podnosi do §. 19 czy nie byłoby wskazaniem zezwolić na utworzenie większej ilości komisji, w razie, jeżeliby w któremkolwiek kole jest znaczniejsza liczba wyborców.

Po przeprowadzonej w tym kierunku dyskusji uchwalono pozostawić tekst tego §. wedle projektu z tą zmianą, że dla każdego koła wyborczego ma być osobny dzień wyznaczony a jeżeli w którym kole jest więcej jak 800 wyborców musi być wyznaczonych dla wyborców z tego koła tyle dni, ile wypada z podziału ogólnej liczby wyborców tudzież zmieniono stylizację pierwszego zdania a mianowicie zamiast zdania: „Przy wyborach przewodniczy komisya“ na „Wyborami kieruje komisya.“

Do §. 22. projektu przyłączono ostatni ustęp.

§. 22 i 23 projektu uchwalono bez zmian.

§. 24 projektu uchwalono bez zmian z dodatkiem słów „członek komisji“ po słowach „trzymający pióro“.

C. k. Star. Prokopczyc — przy §. 25. zwraca uwagę, że nie ma nigdzie mowy o protokole komisji, który przy wyborach powinien być prowadzony, gdyż komisya wyborcza nie jedną wątpliwą rozstrzyga kwestyę, a uchwały jej powinny być zapisywane.

Uchwalono zgodnie z wnioskiem dodać do §. 25. lub w innem miejscu postanowienia o prowadzeniu protokołu.

Radca Mandyczewski — odnośnie do §. 26. oświadcza się przeciw proponowanemu w projekcie postanowieniu o potrzebie bezwzględnej większości głosów przy wyborach a za większością względną i wnosi, aby zatrzymać dawniejszy tekst z dodatkiem tylko postanowienia, że komisya wyborcza po zamknięciu głosowania obowiązana jest oznaczyć przez losowanie porządek w jakim wstępować mają po sobie na opróżnione posady radnych lub zastępców — ci, którzy przy głosowaniu po wybranych radnych i zastępcach — równą ilość głosów otrzymali.

Uchwalono §. 26. wedle brzmienia ustawy z r. 1866 z dodatkiem przez p. radcę Mandyczewskiego proponowanym.

Do §. 26. Po przemówieniu posła Fruchtmana, żądającego wyborów uzupełniających c. k. radcy dworu hr. Łosia i sekretarza Pierożyńskiego uchwalono §. 27 w brzmieniu dawnem z dodatkiem, że jeżeli wybrany radny lub zastępca umrze przed ukonstytuowaniem się Rady, ma również nastąpić wstąpienie na opróżnioną posadę.

§. 28. przyjęto wedle projektu ze zmianą, iż zamiast powołanego Art. II. ust. z roku 1868 powołany być ma §. 95. ust. z 13. marca 1889.

§. 29 uchwalono bez zmiany.

W ustępie I §. 30. uchwalono wykreślić słowa końcowe „jak i gminie“ natomiast dodać postanowienie, że rekursa przeciw unieważnieniu wyboru, przez c. k. Starostwo „rozstrzyga ostatecznie c. k. Namiestnictwo“ i że władza polityczna winna, „z urzędu“ unieważnić wybory osób, nie posiadających warunków obieralności.

Zamiast projektowanego ustępu 2. przyjęto odnośny ustęp ord. wyb. z r. 1866 z tem dodatkiem, że komisya oddać ma również do przechowania Magistratowi „spisany z wyborów protokół, podpisany przez wszystkich członków komisji“.

§. 31. uchwalono wedle tekstu ustawy z r. 1866 ze zmianą, że zarzuty mogą być wnoszone nietylko przeciw postępowaniu przy wyborach, także przeciw obieralności, jeżeli c. k. Starostwo nie wydało już w tym względzie orzeczenia po myśli §. 30. tudzież, że zarzuty wnosić należy do Magistratu, a nie na ręce burmistrza.

Do §. 32 uchwalono na wniosek posła Dra Fruchtmana przyjąć postanowienie, że burmistrz a nie najstarszy wiekiem zwołać ma nowo wybraną radę celem wyboru Magistratu, tudzież rygor, zawarty w bukowińskiej ordynacji wyborczej, że jeżeli burmistrz z jakiegokolwiek powodu nie zwoła w oznaczonym czasie nowo wybranej Rady, uczynić to ma c. k. władza polityczna

§. 33 przyjęto bez zmiany.

§. 34 bez zmiany.

Pos. Dr. Fruchtman — odnośnie do §. 35 przypomina dawniej już powziętą uchwałę ankiety i komisji sejmowej, że burmistrz może być wybrany także z poza Rady i wnosi, aby uchwałę tę przyjąć obecnie jako postanowienie do §. 35.

Radca Michalczewski — wnosi, aby ze względów praktycznych uchwalono także wyjątek, że członkowie Wydziału powiatowego nie mogą być równocześnie członkami Magistratu.

Uchwalono zasadę:

1. że burmistrz może być wybranym także z poza Rady, członkowie zaś Magistratu muszą być wybrani tylko z członków Rady — tudzież

2. wniosek p. radcy Michalczewskiego

Pos. Dr. Fruchtman — proponuje poprawkę do §. 36, aby do ważności wyborów potrzebną była obecność $\frac{3}{4}$ części całej ilości członków rady a nie $\frac{2}{3}$ części w myśl projektu tudzież postanowienie, że jeżeli na dwukrotne wezwanie nie zbierze się wymagana ilość członków rady wybór nastąpić może przy zwykłym komplecie. Uchwalono zgodnie z wnioskiem.

Końcowe §§. 37 do 42 uchwalono wedle projektu z uwagą, iżby poczynione w tych postanowieniach potrzebne zmiany ze względu na ustawę gminną z r. 1889, w myśl której odbywają się co 3 lata wybory uzupełniające i t. d.

We Lwowie dnia 31. marca 1893.

Przewodniczący ankiety:

Dr. J. Wereszczyński.

W. Kwiatkowski,
prowadzący pióro.

